

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ
КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
на тему
«УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ В УКРАЇНІ НА ЗАСАДАХ
ІННОВАЦІЙНОГО ПІДХОДУ»

До захисту
Державна служба
04.05.2024

Студент 2 курсу магістратури очної форми
навчання спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
освітньо-наукової програми «Державна служба»
Полікарпов Антон Олексійович

Науковий керівник
к.держ.упр., Козаченко Тетяна Петрівна

Засвідчую, що в цій кваліфікаційній роботі
немає запозичень із праць інших авторів без
відповідних посилань

Студент _____

Робота допущена до захисту в екзаменаційній комісії рішенням кафедри
публічної політики від 30 квітня 2024 р., протокол № 16.

Завідувач кафедри публічної політики, професор, доктор юридичних наук,

Заслужений юрист України

Корчак Наталія Миколаївна

Київ – 2024

АНОТАЦІЯ

Полікарпов А. О. Удосконалення механізму державного управління інтелектуальною власністю в Україні на засадах інноваційного підходу. Кваліфікаційна магістерська робота на здобуття ступеня вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування», спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування». – Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ, 2024.

Кваліфікаційна магістерська робота присвячена розгляду механізмів державного управління інтелектуальною власністю в Україні. В процесі дослідження будуть розглянуті сучасні підходи до управління інтелектуальною власністю, а також перспективи їхнього застосування в Україні. Зокрема, у роботі буде проаналізовано ефективність інноваційних підходів до управління інтелектуальною власністю та їх вплив на розвиток економіки країни в контексті її інтеграції в міжнародні інноваційні процеси. Дослідження також буде спрямоване на ідентифікацію ключових проблем та визначення стратегій подальшого розвитку управління інтелектуальною власністю. Крім того, у роботі буде розглянуто роль інноваційних технологій у підвищенні ефективності управління інтелектуальною власністю.

Висновки та рекомендації цієї роботи будуть спрямовані на підвищення ефективності управління інтелектуальною власністю в Україні за допомогою інноваційних підходів та зацікавленої сторони. Результати дослідження можуть бути корисними для формулювання політики в галузі інтелектуальної власності, підвищення конкурентоспроможності українських компаній та сприяння інноваційному розвитку країни.

Ключові слова: державне управління, механізм державного управління, інтелектуальна власність, інноваційний підхід, ефективність..

ANNOTATION

Polikarpov A. O. Improving the mechanism of state management of intellectual property in Ukraine on the basis of an innovative approach. Qualifying master's thesis for a degree of higher education of the second (master's) level in the field of knowledge 28 «Public Administration and Management», specialty 281 «Public Administration and Management.» – Educational and Research Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University, Kyiv, 2024.

The qualifying master's thesis is devoted to the analysis of intellectual property management methods in Ukraine. The research will consider modern approaches to intellectual property management, as well as the prospects for their application in Ukraine. In particular, the paper will analyze the effectiveness of innovative approaches to intellectual property management and their impact on the development of the country's economy in the context of its integration into international innovation processes. The study will also be aimed at identifying key issues and defining strategies for further development of intellectual property management. In addition, the paper will consider the role of innovative technologies in improving the efficiency of intellectual property management.

The conclusions and recommendations of this paper will be aimed at improving the efficiency of intellectual property management in Ukraine through innovative approaches and stakeholder engagement. The results of the study may be useful for formulating intellectual property policy, increasing the competitiveness of Ukrainian companies and promoting the country's innovative development.

Keywords: public administration, mechanism of state management, intellectual property, innovative approach, efficiency.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ.....	5
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ	10
1.1 Державне управління інтелектуальною власністю як об’єкт наукових досліджень	10
1.2 Феноменологія механізму державного управління інтелектуальною власністю.....	17
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ.....	28
2.1 Характеристика результативності механізму державного управління інтелектуальною власністю в Україні.....	28
2.2 Зарубіжні практики управління інтелектуальною власністю	39
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ В УКРАЇНІ	54
3.1. Інноваційний підхід як інструмент удосконалення механізму державного управління інтелектуальною власністю	54
3.2 Практичні рекомендації щодо удосконалення механізму державного управління інтелектуальною власністю в Україні на засадах інноваційного підходу.....	58
ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ

АМКУ – Антимонопольний комітет України;

НОІВ – Національний орган інтелектуальної власності;

DRM - система цифрового управління правами;

УКРНОІВІ – Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій;

ЄС – Європейський Союз;

ІВ – інтелектуальна власність.

ВСТУП

Актуальність дослідження. Стрімкий технологічний прогрес та необхідність ефективного використання інноваційного потенціалу стають важливими факторами для розвитку України. Належне управління інтелектуальною власністю є ключовим для сприяння науковим дослідженням, технологічному розвитку та створенню нових продуктів і послуг, що підвищує конкурентоспроможність країни. Перед Україною постають нові виклики, пов'язані з глобальними тенденціями, тому важливо оновити інструменти управління інтелектуальною власністю. Тому актуальність дослідження полягає у забезпеченні практичних рекомендацій для підвищення ефективності управління інтелектуальною власністю в Україні на засадах інноваційного підходу, відповідно до потреб сучасного суспільства.

Метою кваліфікаційної роботи є науково-теоретичне обґрунтування практичних рекомендацій щодо удосконалення механізму управління інтелектуальною власністю в Україні на засадах сучасних інноваційних підходів з метою покращення управлінських процесів у даній сфері.

Відповідно до поставленої мети, у цій роботі визначено такі *завдання*:

- на основі аналізу вітчизняних і зарубіжних наукових джерел обґрунтувати наукові підходи до процесу державного управління інтелектуальною власністю;
- визначити сутність феномену «механізм державного управління інтелектуальною власністю» та виявити рівень його розробленості у сучасному науковому дискурсі;
- охарактеризувати рівень результативності механізму державного управління інтелектуальною власністю в Україні;
- дослідити зарубіжний досвід управління інтелектуальною власністю та окреслити можливості імплементації передових практик в Україні;
- науково обґрунтувати інноваційний підхід як інструмент удосконалення механізму управління інтелектуальною власністю;

– розробити практичні рекомендації щодо удосконалення механізму державного управління інтелектуальною власністю в Україні на засадах інноваційного підходу.

Об'єктом дослідження є процес державного управління інтелектуальною власністю.

Предметом дослідження є удосконалення механізму державного управління інтелектуальною власністю на засадах інноваційного підходу.

Методи дослідження. Під час виконання кваліфікаційної роботи застосовувалися методи системного та структурно-функціонального аналізу. За їх допомогою було встановлено основні складові та взаємозв'язки механізму державного управління інтелектуальною власністю в Україні. Також застосовувався метод термінологічного аналізу. Цей метод допоміг у структуруванні та уточненні використовуваної термінології, що сприяло зрозумінню та уникненню недорозумінь у процесі дослідження. Крім того, використовувалися загальнонаукові методи дослідження, такі як абстрагування і конкретизація, аналіз і синтез, індукція і дедукція, що дозволило систематизувати та узагальнити отримані дані, розглянути проблему у різних контекстах, виявити причинно-наслідкові зв'язки та розробити науково обгрунтовані висновки та рекомендації.

Інформаційною базою дослідження є монографічні дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених, в яких досліджувався процес (феномен, процес, явище, механізм, метод і т. ін.) управління інтелектуальною власністю, досвід зарубіжних країн щодо сучасних інноваційних підходів управління інтелектуальною власністю; статистичних та соціологічних даних; нормативно-правових актів України та ЄС; актуальної інформації періодичних та інформаційних видань, ресурсів мережі Інтернет. Важливим є врахування зарубіжного досвіду у цій сфері та аналіз доцільності його застосування до умов України. Слід також вивчити історичні аспекти процесу становлення системи управління інтелектуальною власністю, а також оцінити сучасні тенденції та виклики, що впливають на цю сферу. Результати досліджень та

практичний досвід у цій сфері також є вагомими джерелами інформації для дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у виявленні нових підходів до управління інтелектуальною власністю на основі інноваційного підходу, що відповідає сучасним викликам технологічного розвитку та глобалізації. Дослідження виявило нові тенденції у формуванні ефективних механізмів захисту інтелектуальної власності, а також запропонувало практичні рекомендації щодо підвищення ефективності управління в цій сфері в Україні. Результати дослідження дозволяють розширити наукове розуміння проблем управління інтелектуальною власністю та внести вагомий внесок у вдосконалення практичних підходів до цього питання.

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання для підвищення ефективності управління інтелектуальною власністю в Україні. Запропоновані практичні рекомендації дозволять державним установам, бізнесу та іншим зацікавленим сторонам впроваджувати нові підходи та стратегії управління інтелектуальною власністю на практиці. Це сприятиме збільшенню захисту прав власників інтелектуальної власності, стимулюванню інноваційної діяльності, розвитку науково-технічного потенціалу та підвищенню конкурентоспроможності національної економіки. Використання отриманих результатів сприятиме створенню сприятливого середовища для розвитку інновацій та залученню інвестицій у сферу інтелектуальної власності, що відобразиться на загальному економічному розвитку країни.

Особистий внесок магістра. Кваліфікаційна робота є самостійним завершеним дослідженням автора.

Апробація результатів дослідження. Основні положення магістерського дослідження були презентовані та апробовані в межах щорічної міжнародної науково-практичної конференції «Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього» (Київ, 24 квітня 2024р.) та всеукраїнської науково-практичної конференції «Шевченківська весна-2024: публічне управління та державна

служба» (Київ, 20 березня 2024р.).

Структура роботи. Робота складається з основної частини (вступу, 3-х розділів, які містять 6 підрозділів та висновки до них), списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 76 сторінок у тому числі основного тексту 64 сторінки. Список використаних джерел складає 59 найменувань.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1. Полікарпов А.О. Цифрова трансформація у сфері інтелектуальної власності в Україні: проблеми, виклики та можливості. Шевченківська весна-2024: публічне управління та державна служба: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених (Київ, 20 березня 2024р.)/ за заг. ред. Л.Г. Комахи. Київ: Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2024. С. 225-226.
2. Полікарпов А.О. Функції суб'єктів управління інтелектуальною власністю: еволюційний підхід. Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 24 квіт. 2024 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи, Т. П. Паламарчук. Київ : ННІ ПУДС КНУ. 2024. С. 124-125.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ

1.1 Державне управління інтелектуальною власністю як об'єкт наукових досліджень

В сучасних умовах інтелектуальна сфера перетворилась на важливий ресурс, який прагнуть опанувати передові міжнародні корпорації та країни світу, бо на сьогоднішній день такий ресурс виступає водночас і товаром, і потенційним капіталом для підприємства. Дедалі частіше об'єкти права інтелектуальної власності піддаються комерціалізації, що призводить до отримання додаткових джерел доходу [22]. Водночас відносини у сфері права інтелектуальної власності є достатньо специфічними та комплексними, а їх нормативно-правове регулювання має здійснюватися із залученням сучасних підходів. Адже використання результатів інтелектуальної діяльності для інноваційного зростання без системного підходу держави до підтримки, захисту та розвитку цієї сфери є неможливим. Держава є рушійним фактором інноваційного прогресу, оскільки саме вона здатна брати на себе ризики та обов'язки, які не під силу ринковим структурам. Передусім, це стосується забезпечення надійного правового захисту інтелектуальної власності та запобігання корупції в органах, що здійснюють такий захист, створення ефективного механізму державного регулювання, який би забезпечив створення об'єктів права інтелектуальної власності та формування потужної системи державного регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності.

Лорен Такерман трактує термін «постіндустріальне суспільство» в якості суспільства, в рамках якого відбувається зрушення в економічних відносинах від домінуючого виробництва товарів до виробництва послуг, наукових досліджень, створення освітньої системи та вдосконалення стандартів якості життя, де основною професійною частиною суспільства виступає клас

технічних фахівців і, що найголовніше, де реалізація інновацій все частіше покладається на досягнення теоретичного знання. Подібне суспільство сприяє становленню і розвитку групи інтелектуалів, члени якої є консультантами, фахівцями, експертами або технократами на політичному рівні [54].

В. Орлов визначає інноваційну діяльність як «сукупність напрямів соціально-економічної державної політики», метою якої є розроблення та сприяння впровадженню інновацій, під чим слід вважати виробництво нового або удосконалення старого продукту, застосування в господарському обороті нових або поліпшення наявних результатів наукових розробок, дослідно-конструкторських і технологічних робіт або досягнення інших науково-технічних досягнень [22]. Відповідно, реалізація концепції інноваційної політики стосується не виключно безпосередньо процесу формування інноваційної діяльності, а й її комерціалізації, виробничого чи іншого застосування. З огляду на це, інтеграційною виступає функція інноваційної політики, спрямована на інтеграцію в єдину систему науки і виробництва для виробничого використання нових технологічних розробок, а також безпосередньо самого інноваційного продукту.

Д. Фідж акцентує особливу увагу на тому, що саме в інтелектуальній основі діяльності, яка слугує фундаментом для розробки та реалізації інтелектуального продукту, закладені наступні аспекти. Її процесуальний аспект включає в себе процес ефективного відтворення індивідуалізованого інтелектуального ресурсу та процес формування інтелектуального потенціалу кожної людини, тобто, інтелектуального розвитку, що характеризується величезною мірою як найважливіші фактори мотивації трудової активності [52].

В. Нестерович аргументовано доводить, що державною політикою з питань забезпечення ефективного державного управління у сфері інтелектуальної власності є сприяння підвищенню рівня її розвитку завдяки всебічній організації охорони і захисту прав її власників та активізації їхньої творчої діяльності. Ключовими сферами державної політики у даній галузі

залишається належне законодавче регулювання. Поряд з цим, існуюча правова доктрина з питань державного управління у сфері інтелектуальної власності та розроблена на її підґрунті система нормативно-правової регламентації та забезпечення сфери інтелектуальної власності не спроможна забезпечити досягнення визначених законодавцем ключових завдань, що обумовлює потребу в ефективному та планомірному впровадженні громадськості через законодавчу регламентацію лобіювання, формування консультативно-дорадчих органів, здійснення експертної оцінки проєктів нормативно-правових актів тощо [21].

В. Ємельянов зазначає, що зі здобуттям Україною незалежності назріла нагальна необхідність у формуванні та поступовому покращенні існуючої системи державного управління інтелектуальною власністю та наближенні її до світових стандартів. Даний процес розбудови та її подальшого розвитку відбувався поетапно [9].

За оцінкою А. Лозовської, початок першого етапу розвитку системи регулювання прав інтелектуальної власності в Україні датується 1991-1992 роками, з прийняттям відповідних законів, таких як Закон «Про інтелектуальну власність» та Закон «Про основи державної політики у сфері науки і науково-технічної діяльності». Протягом зазначеного періоду було засновано Державний патентний офіс України та ухвалено Тимчасове регулювання правової охорони об'єктів інтелектуальної власності та раціоналізаторських пропозицій. У рамках другого етапу, який розпочався в середині 1990-х років, були прийняті численні закони з окремих правових засад інтелектуальної власності, а також укладені відповідні міжнародні угоди. В тому числі, було ухвалено законодавчі акти про правовий захист інтелектуальної власності на торговельні марки, авторське право, промислові зразки, винаходи та інші. Початок третього етапу, що починається з 2000 року, характеризується формуванням концепції державного регулювання прав інтелектуальної власності, затвердженням ряду важливих постанов і програм, а саме – впровадженням в національне законодавство міжнародних стандартів. Окремим

надбанням даного періоду є прийняття у 2003 році Цивільного кодексу України, що містить основні принципи у сфері прав інтелектуальної власності [17].

Протягом останніх років було вжито ряд законодавчих ініціатив у сфері інтелектуальної власності, включно з проведенням заходів з реорганізації Національного офісу з інтелектуальної власності й формуванням Вищого суду з питань інтелектуальної власності, який до цього часу не функціонує. А. Хрідочкін зазначає, що в періоді з 2011 по 2015 рік відбувся ще один етап становлення державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні. Серед найбільш суттєвих моментів даного періоду можна відзначити такі:

1. Ухвалення Верховною Радою України Рекомендацій парламентських слухань на тему: «Стратегія інноваційного розвитку України на період до 2020 року в контексті глобалізаційних викликів» та узгодження положень законодавства у галузі охорони інтелектуальної власності з положеннями Закону України «Про адміністративні послуги» [44].

2. Відповідно до Указу Президента України «Про упорядкування функціонування системи центральних органів виконавчої влади» від 9 грудня 2010 р. було засновано Державну службу з питань інтелектуальної власності України, спрямування і координацію діяльності якої було покладено на Кабінет Міністрів України відповідно до Указу Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» від 9 грудня 2010 р., а Положення про Державну службу з питань захисту прав інтелектуальної власності України було схвалено Указом Президента України від 8 квітня 2011 р. [9]. Впровадження комплексу відповідних нормативно-правових актів, націлених, в першу чергу, на забезпечення відповідності національного законодавства законодавству ЄС у цій сфері.

3. Вступ України до міжнародно-правових відносин у сфері захисту прав інтелектуальної власності та здобуття Державною службою інтелектуальної власності України у 2013 році офіційного статусу

Міжнародного пошукового органу та Органу попередньої кваліфікаційної експертизи. У цьому процесі значна роль відводилася Міністерству закордонних справ України [9].

У період з 2020 по 2024 рік в Україні відбувся значний прогрес у вдосконаленні системи державного управління інтелектуальною власністю. До ключових подій цього періоду можна віднести такі:

- Передусім, 8 листопада 2022 року вступило в силу розпорядження Кабінету Міністрів України № 943-р «Деякі питання Національного органу інтелектуальної власності» від 28 жовтня 2022 року, у результаті прийняття якого Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент) втратило функції НОІВ і було замінено Державною організацією «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» (УКРОНОІВ). Процес реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності стартував у 2016 році, але повномасштабна війна значно прискорила цей процес.

- Нова редакція Закону України № 2811-ІХ «Про авторське право і суміжні права» набула чинності 1 січня 2023 року. У процесі його формування враховувалися як норми європейського законодавства на виконання зобов'язань за Угодою про асоціацію України з ЄС, так і внесені до нього оновлені й модернізовані статті, відсутні раніше, уточнювалася чинна законодавча термінологія, вилучалися положення, що перестали відповідати сучасним реаліям [48].

Важливо також зазначити, що на даний момент основоположні принципи державної політики у сфері національної безпеки і оборони визначені в Конституції України та відображені в спеціальному законодавстві, зокрема, у сфері охорони інтелектуальної власності:

- Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» [31];
- Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [30];
- Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» [33];
- Закон України «Про авторське право і суміжні права» [27];

– Закон України «Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів» [32];

– Закон України «Про правову охорону географічних зазначень» [34];

– Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» [29].

Щодо питання змісту об'єкта права інтелектуальної власності І. Студеняк вважає, що обсяг інтелектуальної власності як сукупності особистих немайнових і майнових прав притаманний об'єкту права інтелектуальної власності. При цьому вирішальне місце в процесі надання юридичної охорони посідають права на створений об'єкт інтелектуальної власності. При цьому для здійснення регулювання є важливим не стільки акт безпосереднього створення певного об'єкта (внаслідок людської діяльності), як наявність особистих нематеріальних і матеріальних прав на даний об'єкт (як такий, що задовольняє умови його охороноздатності та встановлені законодавством критерії) [40].

Цілком зрозуміло, що регулювання інтелектуальної власності є непростим і комплексним завданням, яке передбачає вжиття низки послідовних практичних кроків і впровадження стратегій, що вимагають відповідності законам, контрактам і практиці. На думку деяких дослідників, права інтелектуальної власності – це виняткові повноваження власника на визначення того, чи інші особи вправі застосовувати результати його творчої діяльності. Українське законодавство передбачає таку концепцію прав інтелектуальної власності, як показано на рисунку 1.1.

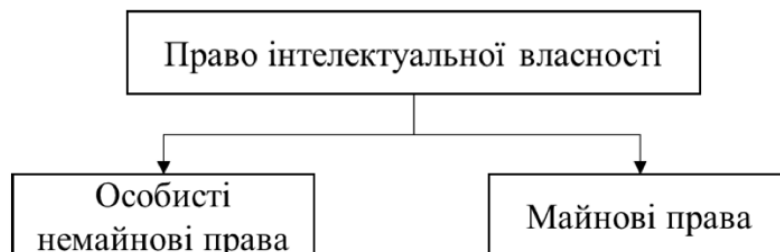

Рис. 1.1 Складові права інтелектуальної власності

Джерело: [40].

А. Хрідочкін наголошує, що серед ключових викликів державного управління у галузі захисту інтелектуальної власності в Україні можна виокремити такі [44]:

- несумісність деяких законів України з питань інтелектуальної власності з положеннями цивільного законодавства України (насамперед Цивільного кодексу України);

- істотне технологічне запізнення в адаптації регуляторної бази до вимог сучасної економіко-політичної ситуації, особливо в питанні щодо протидії науково-технічному тролінгу, інтернет-піратству, задоволенню прав інтелектуальної власності на об'єкти права інтелектуальної власності;

- брак довгострокової державної стратегії в сфері інтелектуальної власності; суперечливість положень деяких законів України у частині інтелектуальної власності вимогам Цивільного кодексу України [45], відсутність Кодексу України про інтелектуальну власність: відсутності державної стратегії довгострокового розвитку сфери інтелектуальної власності;

- питання необхідності вдосконалення адміністративно-правових заходів регулювання сфери інтелектуальної власності є надзвичайно актуальним. Підґрунтям для такої реалізації в Україні є чинний Кодекс України про адміністративні правопорушення, який призначений забезпечити правовий режим захисту сфери інтелектуальної власності від неправомірних дій та посягань [44].

В. Демченко зауважує, що консолідація та систематизація відповідних статей у чинному Кодексі України про адміністративні правопорушення є нагальним питанням удосконалення державної адміністративно-правової політики у сфері інтелектуальної власності. Експерти неодноразово наголошували на численних порушеннях вимог системності в чинному адміністративному законодавстві України та наявності в ньому великої кількості системних неузгодженостей [6]. Регулювання відповідальності за правопорушення повинно бути внутрішньо узгодженою, логічно послідовною, узгодженою системою норм та інститутів, які створені та здійснюють свою

роботу на основі загальних принципів та засад, але в дійсності законодавство України є доволі недосконалим.

Відповідно, питання управління інтелектуальною власністю в Україні є складним і багатогранним завданням, що вимагає всеосяжного розгляду та вирішення з огляду на різні аспекти, в тому числі морально-правові, юридичні, технічні та економічні. Окремі прогалини в державній системі правової охорони інтелектуальної власності залишаються недосконалими і підлягають доопрацюванню, зокрема, шляхом закріплення та систематизації відповідних положень у чинному законодавстві. Для того, щоб удосконалити механізм державного управління інтелектуальною власністю, важливо звернутися до феноменології цього механізму, що дасть змогу глибше зрозуміти його сутність та ефективність.

1.2 Феноменологія механізму державного управління інтелектуальною власністю

Законодавство України у сфері права інтелектуальної власності є складним і багатогранним. В основі цього законодавства лежать положення Конституції України, якими кожен має право володіти, використовувати і розпоряджатися результатами своєї творчої діяльності (згідно зі статтею 41). На додаток, вони передбачають забезпечення громадянам свободи літературної, художньої і технічної творчості, а також захист їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникли у зв'язку з різними формами інтелектуальної діяльності (ст. 54) [27].

Відповідно до статті 418 Цивільного кодексу України, правом інтелектуальної власності є право особи на результат своєї розумової, творчої праці або інші об'єкти права інтелектуальної власності, що визначаються відповідно до цього Кодексу та інших законів. До складу права інтелектуальної власності входять особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майновий комплекс прав інтелектуальної власності, які визначаються

законодавством стосовно конкретних об'єктів права інтелектуальної власності [45].

За визначенням В. Семенової, поняття інтелектуальної власності охоплює правові та економічні відносини, пов'язані зі створенням, застосуванням і подальшою комерціалізацією продуктів творчої діяльності [38]. Поняття інтелектуальної власності Н. Фесенко, найбільше відповідає контексту теми дослідження, розуміючи під інтелектуальною власністю сукупність прав на здобутки інтелектуальної діяльності особи або групи осіб у різних галузях, таких як промисловість, виробництво, мистецтво тощо [43]. Ці права ґрунтуються на забезпечених законом гарантованих правах кожного володіти, використовувати і привласнювати результати власної інтелектуальної діяльності, а також правах розпоряджатися цими результатами. Таким чином, всі права на об'єкти інтелектуальної власності є нематеріальними активами, що надаються їхнім творцям та можуть використовуватись за згодою інших осіб [43].

Визначення важливості інтелектуальної власності для успішного функціонування всіх сфер загальносуспільної діяльності приводить до усвідомлення державою необхідності управління цими відносинами. Механізм державного управління інтелектуальною власністю – це комплексна державно-управлінська форма, яка передбачає наявність системи організаційних, організаційно-правових та заходів економічного характеру, що базуються на використанні об'єктивних закономірностей, основоположних засад, цільової спрямованості та функціонального навантаження, а також передбачає реалізацію за посередництвом комплексу відповідних методів та інструментів формування єдиної політики держави стосовно правової охорони інтелектуальної власності. Йдеться про цілісну систему організаційних принципів, методів, ресурсів та інструментів, що використовують органи державної влади при формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у правовій охороні права інтелектуальної власності, забезпечену відповідною

законодавчою, організаційною, функціональною та інформаційно-аналітичною структурами.

Процес функціонування механізму управління інтелектуальною власністю залежить від різних чинників і регламентується суттєвою кількістю нормативно-правових актів як спеціального, так і загального характеру. На даний час процеси реформування системи управління об'єктами інтелектуальної власності мають різні аспекти:

- Оптимізація структури державної системи адміністративного управління, в тому ж числі позбавлення повноважень Державної служби з інтелектуальної власності та утворення Національного офісу з інтелектуальної власності (УКРНОІВІ).

- Створення перехідного консультативно-дорадчого органу – Ради з питань інтелектуальної власності при Кабінеті Міністрів України, який координуватиме розвиток системи правової охорони інтелектуальної власності та інші аспекти.

- Нормативно-правове врегулювання функціонування механізму держуправління відповідно до розробленої концепції перебудови правової охорони інтелектуальної власності, включно з розробкою та внесенням найважливіших законодавчих актів з питань охорони авторських і суміжних прав, покращення правової охорони об'єктів винаходів і корисних моделей та інших напрямів реформування.

Діюча в Україні організаційно-функціональна модель управління інтелектуальною власністю характеризується відсутністю належної координації в роботі органів державного управління, недостатньою ефективністю діяльності структур, що забезпечують охорону прав на об'єкти промислової власності. Таким чином, сьогодні все одно постає необхідність у вдосконаленні діючої системи управління інтелектуальною власністю, приведенні її параметрів у відповідність до існуючих та перспективних вимог ринкового середовища [48].

Слід відзначити, що система управління інтелектуальною власністю в Україні є процесом цілеспрямованого впливу державних органів та

управлінських структур на взаємовідносини між учасниками виробництва та реалізації інтелектуальних продуктів через правовий захист їх прав. Об'єктом управлінського впливу є закономірності встановлення причинно-наслідкових зв'язків, які регулюють права правовласників інтелектуальних прав, їх захист та охорону, оптимально поєднуючи організацію і самоорганізацію, формальні та неформальні правила поведінки учасників у процесі життєвого циклу об'єктів інтелектуальної власності. Управління інтелектуальною власністю є предметом спеціалізованих досліджень в теорії управління, оскільки він має свою специфіку і визначений особливою природою об'єкта. З метою узагальнення, метою системи державного управління є досягнення кількісних та якісних змін у об'єкті, його структурі та ефективності, визначення критеріїв, які є основою для оцінки ефективності управлінського впливу на інтелектуальну власність та інтелектуальний потенціал суспільства.

Серед таких критеріїв, що мають чіткі кількісні показники, які можна виміряти, можна виокремити:

- загальний обсяг економічних вигод, одержаних національною економікою від використання об'єктів інтелектуальної власності, таких як чистий прибуток, валовий дохід, збільшення частки ринку об'єктів інтелектуальної власності, франчайзинг, продаж за ліцензійними договорами тощо;
- загальну кількість технічних рішень (винаходи, корисні моделі, промислові зразки), що охороняються патентним правом і створені в Україні (або в певних підгалузях чи сферах матеріального та нематеріального виробництва);
- сукупність об'єктів інтелектуальної власності, що підлягають охороні, створених в країні за визначений період (наприклад, за календарний рік);
- позицію України в світовому та європейському рейтингах за показником кількості отриманих патентів на винаходи на душу населення.

В якості суб'єкта управління інтелектуальною власністю виступає центр прийняття рішень щодо забезпечення створення національного інтелектуального продукту та механізмів запровадження норм і правил поведінки учасників на різних стадіях життєвого циклу продукту. При цьому об'єктом управління є безпосередньо система управління інтелектуальною власністю, до якої відносяться такі рівні регулювання управління, як особистісно-авторський, організаційний, інституційний та соціально-глобальний, що функціонують у форматі самостійно функціонуючих по горизонталі та інтегрованих по вертикалі ланок.

Процес внутрішньої самоорганізації та саморегуляції цих елементів обумовлений процесами власної організації та взаємодії завдяки встановленню між ними мережових зв'язків та відносин, а інтеграція по вертикалі реалізується за допомогою формальних норм та нормативно-правового регулювання циклічності життєвого циклу об'єктів інноваційної активності або творів, які в кінцевому підсумку взаємодіють один з одним. Ключовими елементами в кожній з цих структур виступають персоніфікований інтелектуальний продукт (об'єкт інтелектуальної власності) та автор або правовласник-користувач. Співпраця цих об'єктів та їх наявність зумовлюють утворення певних стосунків та формування механізмів управлінського контролю на різноманітних рівнях.

Серед основних напрямів удосконалення системи управління державною інтелектуальною власністю в контексті становлення й розвитку суспільства визначено такі:

- виявлення релевантних для даної ситуації інтеграційних процесів у сфері інформаційного суспільства;
- уточнення визначення основних функцій державного сектору в системі охорони інтелектуальної власності;
- захист прав інтелектуальної діяльності суб'єктів права та регулювання використання об'єктів права інтелектуальної власності в глобальній мережевій інформаційній інфраструктурі;

- розроблення пропозицій стосовно оптимізації відносин між державою, бізнесом та наукою в управлінні системою відносин інтелектуальної власності;
- розвиток теоретико-методологічних засад щодо вивчення інтелектуальної сфери в умовах побудови інформаційного суспільства;
- удосконалення наявних у державі механізмів управління інтелектуальною власністю у сферах технологій, продуктів та послуг;
- регулювання питань ефективного використанні процесів розвитку інтелектуального ресурсу та забезпечення розвитку міжнародного співробітництва у галузі права інтелектуальної діяльності та обміну технологіями [13].

При цьому, окрім УКРНОІВІ, інші відомства та міністерства України також беруть у відповідальності за захист інтелектуальної власності, оскільки їхні функції пов'язані з цією сферою. Зокрема:

- Міністерство юстиції України сприяє розвитку законодавства у сфері інтелектуальної власності, координує законотворчу діяльність у цій сфері та відповідає за адаптацію законодавства до європейських стандартів.
- Міністерство внутрішніх справ України проводить заходи з попередження та розкриття злочинів, пов'язаних з порушенням прав інтелектуальної власності, а також бере участь у формуванні та вдосконаленні законодавчої бази, яка потрібна для боротьби з цими правопорушеннями.
- Антимонопольний комітет України є центральним органом, який здійснює захист від недобросовісної конкуренції, пов'язаної з неправомірним використанням об'єктів інтелектуальної власності.
- Міністерство культури України вживає заходів щодо забезпечення захисту прав інтелектуальної власності та дотримання авторського права і суміжних прав у межах своєї компетенції [40].

Велике значення надається запобіганню та припиненню розповсюдження піратської аудіовізуальної продукції, незаконного комп'ютерного програмного забезпечення, а також виготовлення та розповсюдження контрафактної

продукції з посяганням на товарні знаки відомих виробників, як вітчизняних, так і зарубіжних. Попри певні досягнення у створенні якісної законодавчої бази у сфері інтелектуальної власності, питання забезпечення надійного та ефективного захисту цих прав залишаються значною мірою невирішеними. Це стосується захисту прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет, включаючи механізми виявлення таких порушень, розробки стратегій боротьби з піратством, впровадження правових механізмів застосування юридичної відповідальності до власників веб-сайтів з контентом піратського характеру.

Іншим важливим концептуальним питанням в управлінні національною системою інтелектуальної власності є моделювання управлінських процесів і стратегій. Серед універсальних та альтернативних моделей управлінського регулювання системи інтелектуальної власності, які є підґрунтям для структурування принципів управлінського регулювання та розробки стратегій, можна виокремити:

- загальні зв'язки;
- універсальні властивості;
- єдиний універсальний механізм управлінського впливу на систему інтелектуальної власності.

Загальним аспектом регулювання є забезпечення потреби у вирішенні завдання ідентифікації такого інноваційного продукту з моменту його створення (наприклад, винаходу, твору чи іншого результату інтелектуальної діяльності) до отримання та реалізації статусу суб'єкта права на інтелектуальну власність. Здійснюється регулювання за допомогою створення всеохоплюючих відносин між творцем створеного результату інтелектуальної діяльності (наприклад, автором або винахідником) та його правонаступником, тобто користувачем або споживачем. Загальним інструментом управлінського врегулювання системи інтелектуальної праці є встановлення системи горизонтальних і вертикальних зв'язків для повного проходження з максимальною ефективністю процесу життєвого циклу об'єкта інтелектуальної власності.

Створення стратегії у сфері управління правами інтелектуальної діяльності передбачає виникнення у практичній діяльності в цій сфері наступних проблем:

- системи взаємозв'язків при формуванні та реєстраційних процедурах щодо об'єктів промислової власності, враховуючи такі підсистеми, як «промислової власності» та «авторського права і суміжних прав»;
- управління отриманими внаслідок використання об'єктів інтелектуальної власності в господарському обігу результатами, зокрема, оцінювання їхньої загальної суспільної ефективності;
- управління відносинами з населенням у сфері інтелектуальної власності, що передбачає вирішення комплексу завдань з охорони та правового захисту об'єктів права інтелектуальної власності [22].

Механізми забезпечення захищеності прав на технології, інформаційні продукти та послуги потребують комплексного використання різних інститутів права інтелектуальної власності. Для попередження розповсюдження несанкціонованих об'єктів права на інтелектуальну власність в індустрії активно використовуються такі захисні заходи, як шифрування, паролі, водяні знаки, контроль доступу, електронні листи та інші. Одночасно значна увага в індустрії надається розвитку вітчизняного та міжнародного законодавства з метою створення відповідного правового середовища.

Прагнення міжнародних спільнот до пристосування інформаційних технологій для захисту прав інтелектуальної власності знаходить своє відбиття в системах цифрового управління правами (Digital Rights Management, DRM). Такі системи направлені на систематизацію та автоматизацію процесу ліцензування авторських творів та гарантування суворого дотримання умов ліцензійних угод. Завдяки технічним засобам DRM здійснюється контроль за дотриманням прав правовласників у цифровому середовищі, обмежується поширення піратства щодо об'єктів авторського права, відбувається міжнародне співробітництво в галузі науки, культури і мистецтва. Саме інтелектуальна діяльність є підґрунтям для інноваційного розвитку

інформаційного суспільства. Актуальною науково-практичною задачею є визначення шляхів інтеграції України в міжнародний ринок інтелектуальної праці, дослідження особливостей системи державного управління інтелектуальною власністю в таких умовах, з метою визначення оптимальних шляхів інтеграції України в міжнародний ринок інтелектуальної праці [7].

Виникнення потреб в управлінні системи інтелектуальної власності автоматично призводить до створення нових управлінських інструментів і методів, результати застосування яких потребують прогностичних і прогнозних знань. До базової структури аналізу проблем регулювання інтелектуальної власності на державному рівні мають входити універсально-абстрактні моделі, які утворюються не лише на основі досвіду практичної управлінської діяльності, а й на основі наявних знань про об'єкт управління. Формування нової концепції державного управління системою інтелектуальної власності передбачає визначення додаткових напрямів і функцій органів державної влади, таких як Кабінет Міністрів України, Міністерство освіти і науки України, Державна служба інтелектуальної власності. Зазначені органи мають розробити стратегію управління системою інтелектуальної власності на новій якісній основі.

Необхідно забезпечити взаємодію між урядовими органами, бізнесом, науковою спільнотою та громадськістю для вирішення важливих питань у цій сфері. Крім того, важливим аспектом є постійне оновлення та адаптація законодавства до змін у технологічному середовищі та міжнародних стандартах. Сприяння інноваційному розвитку країни потребує не лише створення сприятливих умов для бізнесу, але й активного заохочення наукових досліджень та творчості. Особливу увагу слід приділяти забезпеченню доступності та прозорості процесів управління інтелектуальною власністю, щоб уникнути можливих конфліктів та забезпечити справедливість у розподілі прав та обов'язків між усіма учасниками. Тільки шляхом спільних зусиль та системного підходу Україна зможе максимально використати свій

інтелектуальний потенціал та стати справжньою інноваційною державою в міжнародному вимірі.

Відтак, механізм державного адміністрування у сфері інтелектуальної власності – це цілісна система правових, організаційно-технічних та інших заходів, направлених на охорону прав інтелектуальної власності, стимулювання інноваційної діяльності та забезпечення ефективного управління інтелектуальними ресурсами. До подальших напрямів досліджень у зазначеному напрямі можна віднести формування системи основних категорій системи інтелектуальної власності та їх пристосування до умов формування інформаційного суспільства, а також розгляд системи відносин права інтелектуальної власності як об'єкта дослідження у предметному полі державного управління. Важливим є питання формування сталих правових механізмів управління системою інтелектуальної власності в контексті технологій, інформаційних продуктів та послуг. Також наукова спільнота повинна розробити дієві рекомендації для оптимізації стосунків між державою, представниками бізнесу та науки з метою сприяння інноваційному розвитку. Додатково важливо надати рекомендації щодо нормативно-правового регулювання питань ефективного використання інтелектуального потенціалу та забезпечення міжнародного наукового співробітництва у сфері інтелектуальної власності та трансферу технологій. Виконання цих заходів дозволить налагодити дієве управління об'єктами інтелектуальної власності та сприятиме інноваційному розвитку України.

Висновки до розділу 1. Отже, розділ 1 надає вичерпний огляд теоретичних засад державного управління інтелектуальною власністю, враховуючи її значення в умовах глобалізації та її вплив на розвиток інноваційної діяльності. Він зазначає, що інтелектуальна власність стає все більш важливим ресурсом для підприємств та країн у світі. Розділ також підкреслює складність та специфіку відносин у сфері права інтелектуальної власності і необхідність їхнього системного регулювання з використанням сучасних підходів. Далі висвітлюється етапний розвиток системи державного

управління інтелектуальною власністю в Україні, починаючи з незалежності країни і закінчуючи сучасними тенденціями, включаючи акцент на необхідності формування стратегії інноваційного розвитку та виконання міжнародних зобов'язань у цій сфері. В розділі також обговорюються ключові виклики, з якими стикається державне управління в сфері інтелектуальної власності в Україні, такі як відсутність довгострокової стратегії, неузгодженість законодавства та необхідність вдосконалення адміністративно-правових заходів. В цілому, підкреслюється важливість ефективного управління інтелектуальною власністю для інноваційного розвитку країни та наголошує на необхідності подальшого розвитку та вдосконалення законодавства і практики в цій сфері.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ

2.1 Характеристика результативності механізму державного управління інтелектуальною власністю в Україні

В українській економіці та культурному житті інтелектуальна власність відіграє вагомий роль. Інтелектуальна власність сприяє впровадженню інновацій та розвитку технологій і є фундаментом для підвищення рівня компетентності вітчизняних компаній на глобальному ринку. Захист інтелектуальної властивості важливий для забезпечення привабливості країни для інвестицій, створення успішних підприємств, формування позитивного культурного іміджу та залучення інвестицій в економіку. Завдяки правильному підходу до керування правами інтелектуальної власності можна не тільки забезпечити дотримання прав власників, а й сприяти розвитку інноваційних та дослідницьких проєктів, трансформувати знання в готові комерційні продукти та сервіси. Подібний спосіб є визначальним для забезпечення умов для зростання економіки та розвитку культури країни [25].

Для розвитку інновацій та охорони прав інтелектуальної власності в Україні надзвичайно важливим є забезпечення ефективного управління об'єктами права інтелектуальної власності. Інновації – це ключ до підвищення ефективності та забезпечення конкурентоспроможності будь-якої країни в сучасному світі. Важливим ресурсом, що стимулює та підтримує процес створення та впровадження інновацій, впровадження та розвиток нових розробок, продукції та послуг, є об'єкти права інтелектуальної власності. Забезпечення права авторів заохочує їх проявляти винахідливість та творчість, приваблює інтерес до наукових досліджень та розробки інноваційних проєктів, збільшує залучення інвестицій в наукові дослідження та розвиток. Здійснення управління охороною інтелектуальної власності сприяє розвитку потенціалу держави у галузі наукових досліджень, технологічного прогресу та творчості

для розробки нових продуктів і послуг, що задовольняють потреби ринку та підвищують рівень життя населення. Водночас дієве адміністрування об'єктів інтелектуальної власності розвиває потенціал підприємницької активності та сприяє інноваційним стартапам, що є суттєвим підґрунтям для забезпечення темпів зростання економіки та підвищення рівня зайнятості населення.

Гарантування належної охорони та менеджменту у сфері використання інтелектуальної власності також важливе задля підтримання добросовісної конкуренції на ринку, недопущення порушень прав на інтелектуальну власність та обмеження недобросовісних практик. Таким чином, це робить вагомий внесок у створення привабливого клімату для інвестицій та посилює довіру як внутрішніх, так і зовнішніх інвесторів до економіки країни. Відтак, дієве та ефективне розпорядження правами інтелектуальної власності є запорукою побудови стабільного, інноваційного, конкурентоздатного та стійкого економічного клімату в Україні.

Ратифікація міжнародних угод у галузі інтелектуальної власності відіграє ключову роль у встановленні стандартів захисту та розвитку цієї сфери для України. Зазначені угоди визначають міжнародні норми й принципи охорони інтелектуальної власності, сприяють зміцненню міжнародного співробітництва та створюють умови для вільного обміну інноваційними та творчими досягненнями між країнами. Серед таких угод, що отримали затвердження від Верховної Ради України, важливо підкреслити:

1. Бернську конвенцію про охорону літературних і художніх творів (1886) встановлює міжнародні стандарти охорони авторського права на літературні та художні твори. Цей документ гарантує авторам правову охорону їхніх творів у країнах-учасницях і сприяє міжнародному обміну цінностями та літературними здобутками.

2. Паризьку конвенцію про охорону промислової власності (1883 рік) виступає як основа міжнародної системи захисту промислової власності. Цей документ встановлює загальні принципи та стандарти щодо захисту патентів, торговельних марок, промислових зразків та іншої інтелектуальної власності.

Принцип взаємовизнання прав промислової власності є одним з ключових моментів даної конвенції, що забезпечує міжнародне визнання прав на об'єкти промислової власності між країнами-учасницями, що є запорукою сприяння міжнародному науково-технічному співробітництву та інноваційній діяльності.

3. Мадридську угоду про міжнародну реєстрацію знаків (1891) передбачає можливість спрощеної процедури оформлення торговельних марок у багатьох державах-учасниках. Даний документ передбачає, що патентний відомство може подати лише одну заявку на отримання прав на знак для товарів і послуг в декількох країнах, що забезпечує можливість отримання ефективної міжнародного захисту прав на знак для товарів і послуг [37].

Оскільки Україна прагне гармонізувати своє законодавство з європейськими стандартами та готується стати членом Європейського Союзу, Угода про асоціацію з ЄС відіграє важливу роль у процесі визначення її політичного курсу у галузі інтелектуальної власності [42]. Згода між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншого боку, відіграє важливу роль у формуванні політики та правового середовища, пов'язаного з інтелектуальною власністю. Глава 9 цієї Угоди, яка має назву «Інтелектуальна власність» [41], входить до Розділу IV, що стосується торгівлі та питань, пов'язаних з нею. Ця глава містить низку статей, які встановлюють принципи, вимоги та обов'язки у сфері інтелектуальної власності. Аналіз цих статей дозволяє з'ясувати конкретні зобов'язання сторін, встановлені угодою, щодо захисту та використання інтелектуальних активів. Такий аналіз допоможе зрозуміти, як Угода про асоціацію впливає на розвиток інтелектуальної власності в Україні та її взаємодію з європейськими партнерами. Глава 9 «Інтелектуальна власність» Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом встановлює стратегічну співпрацю сторін у сфері захисту прав інтелектуальної власності. Цей розділ містить наступні ключові статті:

1. Цілі (Стаття 157). Глава має на меті спрощення процесу створення та комерціалізації інноваційних продуктів і творчих дій на території обох сторін. Крім того, його метою визначено підвищення належного та дієвого рівня забезпечення захисту та дотримання норм законодавства у сфері ІВ [41].

2. Характер та область застосування зобов'язань (Стаття 158) передбачає, що сторони зобов'язуються виконувати свої зобов'язання відповідно до міжнародних договорів у галузі інтелектуальної власності, зокрема, Угоди ТРІПС та інших міжнародних угод. Положення даної частини додатково регулюють та конкретизують положення, що регламентують повноваження та відповідальність сторін за зазначеними договорами [41].

3. Передача технологій (Стаття 159): сторони узгодилися обмінюватись думками та інформацією щодо передачі технологій. Це включає спрощення інформаційних потоків, ділове партнерство, ліцензійні та субпідрядні угоди на добровільній основі. Сторони також виступають гарантом забезпечення належного правового захисту законних інтересів власників об'єктів інтелектуальної власності [41].

4. Стаття 160 надає сторонам можливість встановлювати власні правила щодо вичерпання прав інтелектуальної власності, з дотриманням умов Угоди ТРІПС. Система ТРІПС (Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності) – це міжнародний документ, укладений з мінімальними принципами щодо правової захищеності та забезпечення дотримання прав на об'єкти права інтелектуальної власності, і вона має великий вплив на національні законодавства у цій сфері [41].

Дані визначення сприяють створенню відповідного середовища для інноваційного розвитку та захисту прав творців, що має важливе значення для підвищення конкурентоспроможності та стабільності економічного зростання обох сторін. Тому, для виявлення потенційних проблем та недоліків, а також визначення можливих шляхів удосконалення системи з метою забезпечення більш ефективного захисту прав інтелектуальної власності та сприяння сталому

економічному зростанню, необхідно провести детальну оцінку системи управління інтелектуальною власністю в Україні.

Система правового регулювання сфери інтелектуальної власності в Україні складається з низки інституцій, відповідальних за здійснення різних функцій, пов'язаних із захистом та регулюванням прав на об'єкти інтелектуальної власності [25].

Україна активно впроваджує реформи в галузі інтелектуальної власності, що передбачає передачу функцій Національного органу інтелектуальної власності (НОІВ) з Укрпатенту до нової державної організації «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» (УКРНОІВІ). Цей перехід відбувся з 8 листопада 2022 року за розпорядженням Кабінету Міністрів України.

УКРНОІВІ, що входить до структури Міністерства економіки України, здійснює діяльність з експертизи заявок на об'єкти промислової власності, такі як винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки, топографії інтегральних мікросхем та зазначення походження товарів. Цільовим завданням є визначення відповідності умовам надання правової охорони, винесення рішення про видачу охоронних документів, а також забезпечення державної реєстрації об'єктів промислової власності та їх офіційної публікації [36].

Пріоритети діяльності УКРНОІВІ включають такі аспекти:

1. Розробку методичних рекомендацій для проведення експертизи з інтелектуальної власності з урахуванням практики EUIPO, EPO та USPTO;
2. Проведення просвітницької діяльності та підвищення рівня інтелектуальної власності;
3. Зміцнення співпраці з Офісом з інтелектуальної власності Європейського Союзу (EUIPO), Європейським патентним відомством (EPO), Офісом з патентів та торговельних марок США (USPTO), національними органами інтелектуальної власності інших країн;
4. Впровадження широкомасштабної цифровізації процесів, пов'язаних з наданням публічних послуг в області інтелектуальної власності;

5. Постійне підвищення кваліфікації експертів для якісного виконання функцій Міжнародного пошукового органу та Органу міжнародної попередньої експертизи;
6. Введення ефективного діалогу з секторами науки та освіти в сфері інтелектуальної власності;
7. Створення Наглядової ради для забезпечення прозорості діяльності інституції;
8. Розвиток нового рівня співпраці зі Світовою організацією інтелектуальної власності (WIPO) та представлення інтересів України в WIPO;
9. Забезпечення відновлення ролі IP офісу у стимулюванні винахідницької діяльності та використанні об'єктів інтелектуальної власності;
10. Впровадження правової охорони традиційних знань та культурних виражень механізмами інтелектуальної власності в Україні;
11. Підготовку та підвищення кваліфікації фахівців у сфері інтелектуальної власності через співпрацю з Академією WIPO;
12. Скорочення строків розгляду заявок на отримання правової охорони об'єктів інтелектуальної власності та підвищення якості експертизи;
13. Сприяння розвитку креативних індустрій та підвищення рівня інтелектуальної власності в Україні [36].

УКРНОІВІ очолює директор, що має заступників. Відповідно, кожному заступнику підпорядковуються департаменти:

- Департамент забезпечення державних реєстрацій промислової власності;
- Департамент інформаційно-документального забезпечення;
- Департамент захисту прав інтелектуальної власності;
- Департамент розвитку інновацій;
- Юридичне управління;
- Департамент «Академія інтелектуальної власності»;
- Департамент міжнародного співробітництва;
- Центр розвитку права інтелектуальної власності;

- Департамент експертизи заявок на об'єкти промислової власності;
- Департамент формування баз даних та редакційно-видавничої діяльності;
- Департамент розвитку сфери промислової власності;
- Департамент розвитку сфери авторського права і суміжних прав;
- Департамент забезпечення роботи Апеляційної палати;
- Департамент з економічних питань інноваційного розвитку;
- Департамент фінансово-економічної діяльності;
- Інші управління, відділи;
- Центр медіації та посередництва [36].

Ця організаційна структура сприяє повному функціонуванню УКРНОІВІ, що забезпечує надання високоякісних та професійних послуг у галузі інтелектуальної власності, відповідно до установлених стандартів і вимог.

В Україні до процесів регулювання сфери інтелектуальної власності залучені різні інституції, кожна з яких в рамках компетенції виконує визначені законодавством функції.

У боротьбі з порушеннями у сфері інтелектуальної власності, зокрема, контрафактною продукцією та піратством, велику роль відіграють Служба безпеки України та Національна поліція України.

Судова система України гарантує правовий механізм захисту прав суб'єктів інтелектуальної власності, проте, як зазначалось, на даний момент Вищого спеціалізованого суду з розгляду справ у сфері інтелектуальної власності не створено, що є очевидним недоліком.

Регулювання відносин, пов'язаних з інтелектуальною власністю, є однією з важливих функцій Антимонопольного комітету України (АМКУ). Ця організація відповідає за забезпечення конкуренції та запобігання недобросовісній конкуренції.

У контексті регулювання та реалізації політики держави в сфері інтелектуальної власності в Україні, крім зазначених вище органів, існують інші структури, що відіграють важливу роль у цьому процесі.

Зокрема, Міністерство освіти і науки України формує політику в сфері інтелектуальної власності через розвиток освітніх програм, що сприяють підвищенню обізнаності та кваліфікації у цій галузі. Міністерство координує науково-дослідну діяльність у вищих навчальних закладах, що включає розвиток інновацій та управління інтелектуальною власністю, яка виникає в результаті наукових досліджень.

Державна митна служба України здійснює в тому числі захист прав інтелектуальної власності на кордонах, запобігаючи незаконному імпорту та експорту товарів, що порушують права ІВ, здійснює контроль за переміщенням товарів, які можуть містити об'єкти інтелектуальної власності.

Державне агентство України з питань кіно (Держкіно) є спеціалізованим органом, який займається розвитком кіноіндустрії та регулюванням прав інтелектуальної власності, пов'язаних з кінематографією. Основна мета Держкіно полягає у підтримці та розвитку українського кінематографічного мистецтва, що включає фінансування кінопроектів, підтримку національного кінопродукту та його просування на міжнародних ринках.

Держкіно також забезпечує дотримання законодавства в області інтелектуальної власності, зокрема в частині авторських прав на кінематографічні твори. Цей орган контролює дотримання правил розповсюдження фільмів, їх показу та комерційного використання, що включає ліцензування та реєстрацію кінопроектів.

Крім того, Держкіно співпрацює з іншими державними органами для захисту прав власників інтелектуальної власності у кіноіндустрії, а також залучається до розробки та впровадження національних стратегій у сфері культури та мистецтв. Це сприяє створенню сприятливого середовища для розвитку кіно та захисту прав авторів на національному рівні.

Отже, зазначений механізм, що ґрунтується на залученні різних державних органів та організацій, сприяє забезпеченню сприятливих передумов для створення сприятливих передумов для інноваційного зростання та забезпечення захисту прав авторів, що є запорукою збільшення рівня

конкурентної спроможності та забезпечення стабільного економічного розвитку України. Закон України «Про авторське право і суміжні права» [27], нова редакція якого набрала чинності з 1 січня 2023 року, і Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності» [28], який вступив в силу 15 квітня 2023 року, є значним поступом на шляху запровадження та наближення вітчизняного правового регулювання у сфері охорони інтелектуальної діяльності до вимог Європейського Союзу (ЄС) та міжнародних угод. Оцінювати цей процес можна з огляду на різноманітні чинники:

1. Гармонізація із законодавством ЄС. Згідно з даними, законодавство України у сфері авторського права і суміжних прав було гармонізовано із законодавством ЄС. Зокрема, було усунуто розбіжності в законодавстві, які стримували реалізацію положень, а також передбачено надійну правову охорону авторського права і суміжних прав. Зазначене є суттєвим позитивним моментом на шляху до гармонізації з ЄС.

2. Посилення захисту прав інтелектуальної власності. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності» [28] направлених на виконання вимог Угоди про асоціацію, в тому числі стосовно основних принципів, загальних цивільно-правових заходів, порядку та способів захисту прав інтелектуальної власності. Сюди відноситься покращення законодавчих норм для врегулювання проблемних питань, які виникають на практиці у сфері інтелектуальної власності.

3. Питання забезпечення захисту особистих немайнових прав авторів в Україні. Свідченням намагання влади гарантувати права авторів є прийняття постанови Кабінету Міністрів України про порядок здійснення захисту особистого немайнового права автора щодо творів, які стали суспільним надбанням.

Узагальнюючи, зазначені заходи свідчать про певний прогрес у впровадженні та узгодженні норм законодавства Європейського Союзу та

міжнародних угод з питань інтелектуальної власності в українському законодавстві. Згідно зі станом на 2023 рік, було гармонізовано 98% запланованих заходів [10] з передбаченого плану у сфері інтелектуальної власності. Таким чином, це демонструє вагомий і суттєвий рух у напрямку забезпечення узгодженості законодавства зі стандартами ЄС та відповідності міжнародним зобов'язанням, передусім, в контексті Угоди про асоціацію. Водночас значний прогрес у питаннях адаптації законодавства демонструє значні кроки українського уряду, що направлені на забезпечення належного правового середовища для забезпечення прав інтелектуальної власності та їх захисту. Водночас, для повного розуміння ефективності зазначених кроків можуть бути необхідними додаткові дослідження та моніторинг їхнього реального значення для забезпечення належного захисту прав інтелектуальної власності в Україні.

У зв'язку з потребою зміцнення інтеграційних процесів України у міжнародному та європейському контексті, стає актуальним удосконалення законодавчої бази в галузі інтелектуальної власності. Для цього надзвичайно важливо розробити нову стратегію розвитку. Парламентські слухання «Побудова ефективної системи охорони інтелектуальної власності в Україні» відбулися 16 грудня 2019 року [19], Верховна Рада України висловилася на підтримку ідеї розробки національної стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності на період 2020-2025 років. При цьому було наголошено, що даний стратегічно важливий документ потрібно було ухвалити найближчим часом, але цього не сталося, і стратегія не має статусу юридично обов'язкового до виконання. У процесі опрацювання стратегії були дотримані та враховані сучасні підходи, закріплені у стратегії «Європа 2020», яка сформулювала стратегічні цілі та пріоритети Європейського Союзу. Дані пріоритети були спрямовані на зміцнення конкурентоспроможності Союзу в усіх сферах, в тому числі на формування та розвиток Інноваційного союзу, Європейського дослідницького простору та Виробничої Європи [1].

Підсумовуючи вищезазначене, можемо визначити, що ухвалення стратегії є значущим кроком у впровадженні змін до законодавства України і сприятиме формуванню єдиної державної політики у цих питаннях. Ми сподіваємося, що це відбудеться найближчим часом, оскільки в іншому випадку більшість вже реалізованих і планованих змін, зокрема у судовій та правовій сферах, можуть залишитися лише на папері. Внаслідок недостатньо цілісного підходу до політики у сфері ІВ запропоновані зміни можуть залишитися на рівні ідей, що матиме суттєвий несприятливий вплив на дієвість вітчизняного законодавства. Протягом парламентських слухань, які відбулися у 2019 році, було обговорено низку завдань на наступний п'ятирічний період (2020-2025 рр.), що охоплювало різні напрямки роботи:

- у сфері інституційної реформи передбачалося покращення процедури конкурсу з відбору експертів до Вищого суду з питань інтелектуальної власності та започаткування функціонування спеціалізованого суду у галузі правової охорони права власності;

- у сфері законодавства було передбачено розгляд та прийняття законопроекту стосовно проведення інституційної реформи у галузі права інтелектуальної власності та невідкладне ухвалення нової редакції Закону України «Про авторське право і суміжні права» [27];

- щодо питань запобігання та виявлення порушень, то передбачалося збільшити заходи, покликані максимально зменшити та зупинити прояви та протидію піратству та протиправній діяльності, спрямованій на розповсюдження контрафактної продукції.

Певні з цих завдань станом на 2023 рік вже успішно виконані. Наприклад, з 1 січня 2023 року набула чинності нова редакція Закону України «Про авторське право та суміжні права» [27].

Таким чином, можна стверджувати, що Україна та Європейський Союз активно співпрацюють у сфері захисту інтелектуальної власності, докладаючи зусиль для адаптації українського законодавства до європейських стандартів. Підтвердженням цього є наявна позитивна динаміка та статистичні дані. Попри

те, що перед Україною ще стоять завдання, які необхідно виконати відповідно до імпульсу угод та прийняття національної стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності, простежується позитивний тренд на шляху до зближення зі стандартами ЄС, що наближає країну до вступу в Європейський Союз.

2.2 Зарубіжні практики управління інтелектуальною власністю

В умовах трансформації суспільства в цифрове поле змінюється ставлення до правового регулювання правовідносин. Завдяки розвитку технологій в мережі виникають нові суб'єкти, а їхні права та обов'язки закріплюються на законодавчому рівні. Зважаючи на поширення та доступність інтернету, кількість людей, які обмінюються контентом, зростає, як ніколи раніше. Завдяки Інтернету створюються та використовуються різноманітні інтелектуальні об'єкти, але він також сприяє масштабним порушенням авторських прав на них.

На думку експертів, вітчизняні науковці та виробники українського походження виявляють пасивність у процесах формування та використання інтелектуальної власності. Ця ситуація може призвести до втрати великих секторів патентного ринку та, відповідно, до значних фінансових втрат на товарних ринках [18]. Слід зазначити, що, всупереч залученості України до реалізації міжнародних проектів, переважна кількість підприємств, на жаль, не є активними учасниками процесів створення об'єктів інтелектуальної власності. Проблема, на нашу думку, полягає в практичній неможливості державної підтримки процесів створення об'єктів та стимулювання інноваційної поведінки підприємства.

Що стосується строку захисту авторських прав, то необхідно звернути увагу на те, що законодавство України передбачає встановлення інших строків правового регулювання, ніж ті, що встановлені в Бернській конвенції [3], що є одним з основних світових стандартів. В результаті спостерігається деяка розбіжність законодавства з положеннями міжнародних угод. Окремо варто

згадати про питання захисту інтелектуальної власності в мережі Інтернет. Правові норми ЄС та науково обґрунтувати інноваційний підхід як інструмент удосконалення механізму державного управління інтелектуальною власністю щодо захисту авторських прав в Інтернеті часто суперечать національному законодавству. Зокрема, Закон ЄС про авторське право на цифровому єдиному ринку, що наразі розглядається [27] може призвести до обговорення питань співвідношення між правами правовласників і правами користувачів. Слід відзначити приклад щодо патентування програмних продуктів, а саме те, що правила стосовно патентних прав на програмне забезпечення можуть різнитися в різних країнах. До прикладу, американське законодавство передбачає можливість патентування окремих аспектів програмних продуктів, тоді як у ЄС така можливість є більш обмеженою [50].

А. Кройтор та Я. Садикова підкреслюють, що правова сфера інтелектуальної власності є фундаментальною для функціонування інноваційного ринку в державі та глобально, і займає провідне місце у списку пріоритетних завдань для влади. Інновації становлять рушійну силу економіки, а продукти інтелектуальної праці є важливим стимулом для прогресу, економічного зростання та культурного розвитку [15]. Важко не погодитися з цією думкою, оскільки вона чітко демонструє важливість прав інтелектуальної власності в сучасних умовах. Дійсно, ці права виконують значущу роль у захисті та просуванні інновацій, що, в свою чергу, сприяє економічному та технологічному прогресу. Саме інновації є фундаментом розвитку, вони забезпечують створення нових продуктів, вдосконалення процесів та вирішення соціальних питань. Таким чином, це підтверджує необхідність правового регулювання та захисту інтелектуальної власності для заохочення креативності, інновацій та сприяння подальшому прогресу.

Також, нам дуже імponує думка А. Золотар, в матеріалі якого зазначено, що Україна повинна переглянути свій підхід та ставлення до інтелектуальної власності, враховуючи її важливу роль у всебічному економічному, політичному та правовому розвитку країни, а також її позицій в Європі та світі

[11]. Американський досвід, зокрема, може бути цінним у питаннях становлення дієвої законодавчої бази, розроблення ефективної Стратегії розвитку української інтелектуальної власності на найближчі роки, а також посилення механізмів звітності та контролю за виконанням прав на об'єкти права інтелектуальної власності.

Як вірно відзначає І. Беззуб, Україна має привернути увагу до цінного досвіду державної підтримки інноваційних підприємств з розвинених країн, що постійно займають провідні позиції у міжнародних рейтингах.

Важливо вивчати та впроваджувати підходи, використані у провідних країнах світу, зокрема, у Канаді, Німеччині та Сінгапурі, щоб забезпечити ефективний розвиток інноваційного сектору в Україні [2]. У таблиці 2.1 представлені ключові стратегії, що використовуються Канадою, Німеччиною та Сінгапуром для регулювання сфери інтелектуальної власності.

Таблиця 2.1

Напрямки державної підтримки регулювання сфери інтелектуальної власності у розвинених країнах світу

Заходи	Інструменти	Країни
1	2	3
Спрощення процесу реєстрації інтелектуальної власності	Цифрові платформи для подання заявок	Канада, Німеччина, Сінгапур
Покращення доступності інформації про інтелектуальну власність	Перехід на хмарні рішення та автоматизація	Канада, Німеччина
Підтримка інновацій через інтелектуальну власність	Програми фінансування і співпраці з індустрією	Сінгапур
Надання консультацій і підтримки з питань інтелектуальної власності	Живий чат та інші інструменти підтримки	Сінгапур
Освітні ініціативи для підвищення обізнаності про інтелектуальну власність	Семінари, вебінари, інформаційні ресурси	Німеччина
Розробка стандартів і методик для оцінки інтелектуальної власності	Рамкові документи та методики оцінки	Сінгапур

Джерела: [23, 24, 25].

Зокрема, у Канаді управління інтелектуальною власністю здійснюється спеціалізованим органом - Canadian Intellectual Property Office (CIPO), яке

функціонує як національний орган з патентів і торговельних марок, відповідальний за реєстрацію таких прав у країні.

Щодо інновацій, 6 січня 2022 року CIPO запустило покращені електронні сервіси для торговельних марок, раніше відомі як сервіс електронного подання заявок на торговельні марки. Вони включають нові типи транзакцій, такі як зміна назви та адреси, зміна власника, призначення чи відкликання агента та багато іншого. Багато з цих транзакцій також були автоматизовані, що знімає необхідність ручного втручання з боку CIPO і забезпечує клієнтам своєчасне обслуговування.

CIPO пропонує платформу для онлайн подання заявок на торговельні марки, яка регулярно оновлюється. Наразі вони реалізували розширення можливостей електронної заявки на зміни, щоб включити різні типи змін, які можна здійснити онлайн, включаючи, але не обмежуючись, запити на відстрочення реєстрації, призначення та відкликання агента, продовження терміну та багато іншого.

База даних канадських торговельних марок забезпечує публічний доступ до понад 140 років даних про торгові марки Канади. База містить понад 1.4 мільйони канадських торгових марок, включаючи всі активні та неактивні марки, які були скасовані, видалені, залишені або відхилені після 1979 року.

База також включає додаткові марки, які не є торговельними марками за визначенням, але які захищені Законом про торгові марки або іншими пов'язаними законодавчими актами. Також включені найменування сортів рослин, надані відповідно до Закону про права на селекційні досягнення, символи та емблеми Канадської загальної ради хлопчиків-скаутів, Канадської ради дівчат-гідів та марки Королівської канадської легіони. Крім того, географічні показники для вин або спиртних напоїв, або сільськогосподарських продуктів чи харчів також є частиною бази даних.

Дані про канадські торговельні марки надаються зацікавленим сторонам безкоштовно за їх запитом. Крім того, дані доступні через бази даних інших органів інтелектуальної власності, зокрема, Глобальної бази даних брендів

Всесвітньої організації інтелектуальної власності та бази даних TMview Європейського офісу інтелектуальної власності.

В рамках багаторічного проєкту «Міграція робочого навантаження» Міністерства інновацій, науки та економічного розвитку Канади (ISED), зараз ведеться робота над модернізацією Баз даних канадських торгових марок шляхом її міграції до хмарної інфраструктури ISED. Очікується, що міграція покращить швидкість пошуку, стабільність і загальну продуктивність бази даних.

CIPO надає клієнтам можливість здійснення різних типів транзакцій, зокрема оплати реєстраційних та поновлювальних зборів, коригування поновлювальних зборів, а також внесення змін до заявок на торгові марки, які були подані раніше. Крім того, CIPO надає публічний доступ до Ручного керівництва товарів і послуг, яке є пошуковою базою даних попередньо схвалених товарів і послуг, упорядкованих і класифікованих відповідно до класів Ніццької класифікації. Ці записи, попередньо затверджені CIPO, при виборі при подачі заявки на торговельну марку або при внесенні змін до існуючої заявки, будуть прийняті CIPO без потреби в додатковому уточненні заявником.

У червні 2020 року CIPO запровадило новий онлайн-сервіс загального листування щодо тоговельних марок, де клієнти можуть подавати заявки на такі типи запитів: зміна стандарту зареєстрованого сертифікаційного знака; заявка на розширення товарів або послуг реєстрації; призначення або відкликання агента; скасування або відкликання; зміна імені або адреси; корекція запису у реєстрі; об'єднання реєстрацій, що виникли в результаті поділу; поділ заявки; продовження терміну; відповідь на географічне зазначення; угода про ліцензію; угода про забезпечення; конфіскація; повідомлення про права третіх сторін; повернення збору; оплата збору; відповідь на заборонений знак; та передача власності.

У відповідь на більший, ніж очікувалося, обсяг поданих заявок на торговельні марки у Канаді після приєднання до Мадридського протоколу в

2019 році, СІРО оголосило про План пришвидшення експертизи торговельних марок, який включає серію заходів, спрямованих на покращення своєчасності видачі прав. Одним із заходів є швидший розгляд заявок на торговельні марки, які містять товари та послуги, вибрані з попередньо затвердженого списку товарів і послуг. Ці записи затверджені СІРО і, якщо вибрані, будуть прийняті СІРО без необхідності подальшої специфікації. Таким чином, заявки, подані за допомогою попередньо затвердженого списку, розглядаються швидше та мають 70% шанс на затвердження без необхідності видачі звіту експерта. До цього моменту попередньо затверджений список товарів і послуг розширено з 62,457 до 130,240 записів, щоб дозволити більшій кількості заявників або їх призначеним агентам з торгових марок використовувати цей інструмент.

З моменту впровадження заходів Плану СІРО видало 51,392 перших звітів експертів і 35,939 затверджень у фінансовому році 2021-22, що на 82% і 54% відповідно більше, ніж у попередньому році. Крім того, СІРО скоротило затримку у розгляді заявок на торгові марки на 22 місяці для заявок, поданих з використанням попередньо затвердженого списку товарів і послуг, у порівнянні з тими, які не використовували попередньо затверджений список.

Крім того, СІРО пропонує сервіс живого чату/чатбота. Чатбот СІРО працює на поєднанні штучного інтелекту та набору правил, що забезпечують комунікативний досвід, схожий на взаємодію з людиною в письмовій формі. Хоча чатбот все ще навчається, він має багато переваг:

- клієнти можуть отримати відповіді на свої запитання, не переглядаючи велику кількість сторінок з часто задаваними питаннями;

- клієнти можуть задавати питання, ніби вони розмовляють з людиною;

- клієнти можуть взаємодіяти з СІРО в реальному часі без необхідності чекати в черзі;

- чатбот доступний 24 години на добу, що забезпечує підтримку поза робочим часом;

під час робочого часу, живі оператори перебувають на чергуванні, щоб відповісти на запити, якщо чатбот не може надати клієнтам потрібну відповідь [57].

У Німеччині управління інтелектуальною власністю здійснюється через German Patent and Trademark Office (DPMA), яке виступає національним патентним офісом і офісом з торговельних марок. Основні нормативні акти, що регулюють цю сферу в Німеччині, включають Німецький закон про патенти і товарні знаки, а також Європейську конвенцію про патенти. Ці законодавчі документи визначають правовий режим для патентів, товарних знаків і дизайнів. Крім того, DPMA активно використовує сучасні технологічні рішення.

Щодо інновацій при поданні об'єктів права інтелектуальної власності у електронному вигляді, користувачі можуть подавати заявки на реєстрацію торговельних марок електронно за допомогою сервісів DPMAdirektWeb та DPMAdirektPro. Сервіс DPMAdirektPro – це опція електронного подання з використанням картки підпису та спеціального програмного забезпечення. У свою чергу, DPMAdirektWeb пропонує можливість подання через веб-браузер без картки підпису для торгових марок, а також можливість подання міжнародних заявок на реєстрацію марки.

Електронні сервіси постійно оновлюються та вдосконалюються. Зокрема, на основі відгуків клієнтів впроваджуються нові функції, технічна підтримка та перевірки на плагіат для запобігання можливим помилкам, а також додаються допоміжні тексти та примітки. Один із значних вдосконалень стосується нещодавно впроваджених змін у складанні переліку товарів та послуг. Терміни товарів та послуг із Гармонізованої бази даних (eKDB), які пропонуються для вибору в DPMAdirekt, тепер відображаються за темами: встановлюються та візуалізуються зв'язки між загальними назвами груп (генеричними термінами) і окремими термінами, що до них відносяться – так звана таксономічна структура. Користувачі можуть спеціально та тематично шукати певні групи товарів та послуг та зручно складати вичерпний перелік товарів та послуг,

використовуючи лише кілька загальних термінів замість багатьох окремих товарів та послуг, для визначення меж захисту своєї торговельної марки.

Що стосується пошукових систем, то на законодавчій основі онлайн-реєстр DPMA, DPMAregister, який є пошуковою базою даних для торговельних марок (а також патентів, корисних моделей та дизайнів), доступний для використання безкоштовно. DPMAregister надає актуальну інформацію про правовий та процедурний статус усіх заявок на інтелектуальну власність та зареєстрованих та наданих прав на інтелектуальну власність, які забезпечують захист в Німеччині на даний момент або на будь-якому попередньому етапі. Існує кілька режимів пошуку, від пошуку для початківців до пошуку для експертів. Сервіс також підходить для регулярної перевірки новоопублікованих прав на інтелектуальну власність як частини моніторингового пошуку.

Окрім подання заявок на торговельні марки, DPMA пропонує можливість електронного подання заявок на патенти, корисні моделі, дизайни та міжнародні заявки на реєстрацію марки. Користувачі можуть подавати всі заявки через платформи DPMAdirektPro та DPMAdirektWeb. Крім того, DPMAdirektWeb дозволяє подавати заявки на визначення або оголошення недійсності зареєстрованого дизайну.

Веб-сервіс DPMAconnect надає дані про правовий статус та публікації для всіх прав на інтелектуальну власність, а його API дозволяє завантажувати дані за запитом залежно від критеріїв пошуку, а також здійснювати масові завантаження. Крім того, сервер онлайн-заявок DPMAdirektPro пропонує API для програмного забезпечення третіх сторін для управління інтелектуальною власністю.

Важливо відзначити, що DPMA не уповноважена надавати юридичні консультації. В Німеччині право на надання юридичних послуг належить виключно професіоналам у галузі юридичного консультування. Тому юридичні консультації надають лише патентні повірені та адвокати. Проте, DPMA пропонує безкоштовні первинні консультації для винахідників у співпраці з Палатою патентних повірених. Ці консультації проводяться в офісах DPMA у

Мюнхені та Берліні за попереднім записом. Додаткові безкоштовні первинні консультації для винахідників відбуваються також у місцях проведення заходів регіональних партнерів та різних палат комерції та промисловості [51].

DPMA співпрацює з Центральним відділом захисту промислової власності (Zentralstelle Gewerblicher Rechtsschutz) німецької митної служби, відвідуючи важливі виставки для надання інформації про піратство продукції та підробку товарних знаків, а також допомагаючи з'ясувати процедури та умови подання заявки на дії з боку митних органів відповідно до регуляції ЄС 608/2013. Крім того, DPMA співпрацює з провідними організаторами виставок (Messe Frankfurt) в ініціативах проти піратства продукції (Messe Frankfurt проти копіювання) і розробила відповідні інформаційні матеріали для учасників виставок.

DPMA регулярно проводить семінари, щоб підвищити обізнаність з питань інтелектуальної власності, а також майстер-класи з використання внутрішніх і зовнішніх баз даних інтелектуальної власності (наприклад, для пошуку торговельних марок). Крім того, спікери DPMA беруть участь у численних заходах, організованих національними, регіональними та міжнародними організаторами, щоб підкреслити переваги інтелектуальної власності та активно залучені у ряд робочих груп високого рівня ЄПВ та ЄУІВ для підтримки МСП.

Наразі DPMA представлена на Xing (бізнес-мережа в Німеччині, Австрії та Швейцарії) та на пов'язаній з нею платформі оцінювання роботодавців Kununu [55].

Управління інтелектуальною власністю в Сінгапурі організоване через державну організацію - Intellectual Property Office of Singapore (IPOS), що виступає національним патентним і торговельним офісом.

Упродовж останніх двох років відбулись значні зміни у діяльності патентного офісу Сінгапуру в контексті інновацій. Цифровий центр IPOS, нова система онлайн-подачі, були розроблені відповідно до технологічних нововведень та оновлень Закону про інтелектуальну власність 2022 року. Центр

має зручний інтерфейс, покращену функцію пошуку, можливості управління інтелектуальною власністю та підвищену підтримку процесів вирішення спорів з інтелектуальної власності. Процеси були спрощені, а завдяки використанню штучного інтелекту та автоматизації, користувачі можуть виконувати свої завдання швидше та ефективніше.

Мобільний додаток IPOS Go, перша в світі мобільна система реєстрації торгових марок, дозволяє бізнесам подавати заявки на свої торгові марки в дорозі менш ніж за 10 хвилин за допомогою інтуїтивно зрозумілого інтерфейсу подання. Тепер в IPOS Go є функція пошуку бренду в один клік, що дозволяє шукати схожі назви бізнесу, торговельні марки, веб-домени та користувацькі імена в соціальних мережах. До інших функцій IPOS Go входять поновлення торговельних марок та пошук. IPOS Digital Hub і мобільний додаток IPOS Go Mobile використовують технологію пошуку зображень зі штучним інтелектом, щоб користувачі могли швидше знаходити і порівнювати схожі знаки в реєстрі IPOS.

Сінгапур є одним із провідних світових центрів для вирішення транскордонних спорів, включаючи спори з інтелектуальної власності. Підтримуваний надійною правовою системою, верховенством права та нейтралітетом, Сінгапур пропонує комплексний набір міжнародних послуг з вирішення спорів, щоб задовольнити різні бізнес-потреби. Ці послуги включають судові розгляди, арбітраж та медіацію.

IPOS сприяє вирішенню спорів, пов'язаних з реєстрацією торговельних марок, патентів, зареєстрованих дизайнів, захисту сортів рослин та географічних позначень. Центр арбітражу та медіації WIPO, Сінгапурський центр медіації та Сінгапурський міжнародний центр медіації надають послуги медіації, включаючи послуги з вирішення спорів щодо торговельної марки.

IPOS також оновив попередню програму фінансування, щоб знизити витрати на медіацію для бізнесу. Згідно з оновленою Підвищеною схемою сприяння медіації (REMPS), сторони можуть вимагати до 10 000 сінгапурських доларів (якщо спір стосується лише інтелектуальної власності Сінгапуру) або

14 000 сингапурських доларів (якщо спір стосується також іноземної інтелектуальної власності) за кожний випадок медіації. Якщо на фінансування REMPS претендує лише одна сторона, вона може вимагати до 3 000 сингапурських доларів за справу. Фінансування доступне незалежно від результату медіації.

У рамках Стратегії інтелектуальної власності Сінгапуру до 2030 року, існують програми підтримки бізнесу для фінансування та оцінки нематеріальних активів (НА)/інтелектуальної власності (ІВ). Зокрема, Управління з питань обліку та корпоративної регуляції (ACRA) разом з IPOS розробляють рамки для розкриття інформації про нематеріальні активи, щоб допомогти компаніям публікувати дані про свої НА/ІВ. Ці рамки мають на меті забезпечити однорідну інформацію про НА/ІВ компаній, що сприятиме їх комерціалізації. Також триває співпраця з міжнародними та локальними промисловими партнерами над створенням методик оцінки НА.

Щодо юридичних консультацій, IPOS організовує ІВ-клініки для бізнесу та громадськості, де надаються безкоштовні консультації з питань стратегії інтелектуальної власності та інших бізнес-запитів, пов'язаних з ІВ. Учасники також можуть отримати первинні консультації з питань порушень ІВ, оскаржень, анулювання чи скасування прав.

Наразі розглядається як онлайн портал реєстрації та управління IPOS може вийти за рамки основних послуг і пропонувати аналітичні висновки для кращого прийняття бізнес-рішень [56].

Ці країни досягли високого рівня управління інтелектуальною власністю завдяки ефективним системам, сучасним технологіям та рівню прийнятого законодавства. Запозичення передового досвіду зазначених країн могло б сприяти підвищенню дієвості та захищеності інтелектуальної власності в Україні. Проведений аналіз таблиці демонструє, що інноваційна сфера розвинутих країн використовує різні методи державної підтримки, що має сприятливий ефект на процеси функціонування об'єктів інтелектуальної власності.

Таким чином, розвиток та застосування інтелектуальної власності є суттєвим аспектом ефективного функціонування сучасних підприємств. Однак наразі вітчизняні організації майже не здійснюють успішної інноваційної діяльності, спрямованої, в тому числі, на розвиток об'єктів інтелектуальної власності [39]. Для стимулювання цих процесів необхідна значна державна підтримка, яка ґрунтується на використанні зарубіжного досвіду у розвитку інтелектуальної власності в економічно та технологічно розвинених країнах. Впровадження передових методик управління інтелектуальною власністю вимагає комплексного підходу та залучення різних зацікавлених сторін для успішної реалізації. Успішна імплементація зарубіжних практик в Україні потребує:

- Гармонізації українського законодавства з міжнародними стандартами, зокрема ТРІПС (Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності), має вирішальне значення для забезпечення дотримання та захисту прав інтелектуальної власності. Йдеться не лише про ухвалення відповідних законів, але й активну імплементацію та застосування їх на практиці. Зокрема, необхідно забезпечити розробку ефективних механізмів захисту авторських прав, патентів і торговельних марок, а також сформувати дієву систему вирішення спорів і порушень прав на об'єкти інтелектуальної власності [26].

- Одним із важливих компонентів є створення стимулів для підтримки інновацій та розвитку технологій. Програми державного фінансування та інвестування можуть допомогти заохотити підприємців та дослідницькі групи до розробки нових продуктів і технологій. Заходи можуть включати гранти на дослідження і розробки, податкові пільги для інноваційних підприємств, а також розвиток інфраструктури для інноваційного середовища, наприклад, технологічних парків та інноваційних кластерів. Важливу роль у підвищенні обізнаності громадськості про важливість інтелектуальної власності та її вплив на економіку відіграють освітні кампанії. Сюди можна віднести семінари, воркшопи та лекції про права інтелектуальної власності для бізнесу,

стартапів, науковців та студентів. Крім того, слід запроваджувати освітні програми в школах та університетах, щоб виховувати культуру поваги до інтелектуальної власності серед молодого покоління.

– Встановлення електронних систем реєстрації та моніторингу може істотно розширити та спростити процедури доступу до об'єктів інтелектуальної власності. Завдяки цим засобам можна більш оперативно здійснювати онлайн-подачу заявки на патенти і торговельні марки та пришвидшити їхню обробку. Впровадження сучасних технологій, таких як штучний інтелект та аналітика даних, також може допомогти виявити патентні тенденції та проаналізувати патентний ландшафт, що надасть сприяння у процесі врегулювання спорів та підтримає прийняття стратегічних рішень у галузі інтелектуальної власності [16].

– Адаптації іноземних методів управління інтелектуальною власністю може викликати ряд викликів, які важливо врахувати для успішної імплементації. Культурні відмінності можуть стати серйозним фактором, оскільки підходи до управління можуть значно відрізнятись в різних країнах через культурні аспекти. Наприклад, підходи до вирішення суперечок і конфліктів можуть варіюватися в залежності від культурних цінностей. Тому перед імплементацією, перш за все необхідно узгоджувати іноземні доробки та місцеву специфіку, культуру та менталітет. Одним із ключових викликів є адаптація до локального законодавства. Закони та регуляції щодо інтелектуальної власності можуть суттєво відрізнятись в різних країнах, тому важливо розуміти, які аспекти іноземних методів потребують адаптації для відповідності місцевому законодавству [4].

Імплементація нововведень у сфері інтелектуальної власності, здійснена на основі практик, прийнятих в Канаді, Сінгапурі та Німеччині, може зіткнутися з певними складнощами в Україні, в тому числі з точки зору захисту персональних даних.

Зокрема, застосування хмарних технологій і систем автоматизації управління інтелектуальною власністю вимагає дотримання високих стандартів

конфіденційності. Україна має строго дотримуватися національних законів про захист даних, що може потребувати значних зусиль для забезпечення належного зберігання та обробки інформації, особливо в контексті транскордонної передачі даних до інших країн.

Також необхідно враховувати потребу у сумісності з GDPR, якщо Україна прагне до інтеграції з Європейським Союзом. Це вимагає не тільки адаптації існуючих систем, але й може потребувати додаткових інвестицій у безпеку та приватність даних, що може стати викликом для національних органів влади.

Висновки до розділу 2. У контексті української економіки та культурного життя ІВ є ключовим фактором для стимулювання інновацій та розвитку технологій. Захист ІВ визначає привабливість країни для інвестицій, формує позитивний імідж та сприяє економічному зростанню. Ефективне управління об'єктами ІВ не лише сприяє розвитку інновацій, а й забезпечує конкурентоспроможність та стійкість економіки. Гарантування належної охорони та менеджменту у цій сфері є ключовим для підтримання добросовісної конкуренції та приваблення інвестицій. Ратифікація міжнародних угод у галузі ІВ встановлює стандарти захисту та розвитку, сприяє міжнародному співробітництву та обміну інноваціями. У світлі цифрової трансформації суспільства, значення правового регулювання інтелектуальної власності стає ще більш вагомим. Країни, такі як Канада, Німеччина та Сінгапур, виявляють різноманітні підходи до стимулювання інновацій та інвестицій у цю сферу. Вони здійснюють різні заходи, включаючи підтримку науково-дослідних інститутів, державну фінансову підтримку та об'єднання державних інноваційних політик з промисловою політикою. Отже, розгляд сучасного стану управління ІВ в Україні та аналіз зарубіжних практик свідчать про необхідність постійного вдосконалення правового регулювання та механізмів управління в цій сфері. Забезпечення ефективного захисту ІВ та сприяння інноваційному розвитку є ключовим завданням для створення стійкого та конкурентоспроможного економічного середовища в Україні.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ В УКРАЇНІ

3.1. Інноваційний підхід як інструмент удосконалення механізму державного управління інтелектуальною власністю

У третьому розділі магістерської роботи розглядається важливість інноваційного підходу в удосконаленні механізму державного управління інтелектуальною власністю в Україні. Перед введенням в основну тему розділу, важливо згадати теоретичну основу, яка підкріплює ідею необхідності інновацій у сфері управління. Одним із фундаментальних підходів у розумінні сутності і ролі інновацій у сучасній економіці є теорія австрійського економіста Йозефа Шумпетера [58].

Шумпетер, який працював на початку 20 століття, є широко відомим завдяки своїй концепції "креативної деструкції", яка описує процес, в якому старі технології, продукти, індустрії знищуються і замінюються новими. Його робота "Теорія економічного розвитку" (1911) [59] вперше ввела ідею, що інновації та технологічні зміни є основними двигунами економічного зростання та розвитку. Шумпетер стверджував, що саме підприємці, шляхом впровадження інновацій, викликають економічні зміни, що приводять до руйнування старої економічної структури і створення нової.

У контексті управління інтелектуальною власністю, використання інноваційного підходу може бути розглянуто як застосування принципів креативної деструкції для оптимізації та модернізації існуючих механізмів і процесів. Це включає впровадження нових технологій та методик у робочі процеси, що може змінити традиційні підходи до реєстрації, захисту та управління правами на інтелектуальну власність. Такий підхід може не лише покращити ефективність управління, але й відкрити нові можливості для

захисту прав власників інтелектуальної власності, забезпечуючи більшу прозорість і доступність інформації для всіх зацікавлених сторін.

Інноваційний підхід у контексті удосконалення механізму державного управління інтелектуальною власністю в Україні передбачає застосування передових технологій та методик для підвищення ефективності, прозорості та доступності системи управління цією важливою сферою. Цей підхід має на меті не лише оптимізувати існуючі процедури, але й впровадити кардинально нові рішення для проблем, які давно існують у цій сфері.

Перший аспект інноваційного підходу включає інтеграцію цифрових технологій в усі аспекти управління інтелектуальною власністю. Від електронного документообігу між заявниками і державними органами до використання штучного інтелекту для аналізу та обробки заявок на патенти, ці технології можуть значно скоротити час обробки заявок та підвищити якість оцінки поданих матеріалів.

Другий аспект полягає у створенні і впровадженні баз даних інтелектуальної власності, які будуть доступні для онлайн-консультацій та пошуку. Це дозволяє заявникам перевіряти потенційні порушення та вже зареєстровані права на інтелектуальну власність, тим самим знижуючи ризик конфліктів і судових спорів.

Третім елементом є використання блокчейн технологій для захисту авторських прав і забезпечення прозорості транзакцій. Блокчейн може бути використаний для створення незмінної, надійної бази даних про власність, ліцензування та передачу прав, що робить процес більш захищеним від зловживань.

Крім технологічних інновацій, інноваційний підхід також передбачає розробку нових адміністративних та правових норм, що спрямовані на спрощення процедур, зменшення бюрократії та забезпечення більш ефективного правового захисту прав власників інтелектуальної власності. Наприклад, перегляд існуючих законів з метою їх адаптації до сучасних реалій

цифрової економіки та міжнародних норм є критично важливим для забезпечення справедливого та ефективного управління.

Щодо існуючої системи органів, що здійснюють безпосереднє управління ІВ в Україні, враховуючи інноваційний підхід, корисно було б переосмислити та оптимізувати діяльність вже існуючих органів з метою усунення перекриття функцій та підвищення ефективності управління. Це може включати інтеграцію баз даних, спільні сервісні центри для різних типів інтелектуальної власності.

Зміцнення співпраці між різними органами, які відповідають за питання інтелектуальної власності, може включати створення спільних робочих груп для координації дій, обміну інформацією та розробки спільних стратегій боротьби з порушеннями прав ІВ.

Таким чином, інноваційний підхід управління інтелектуальною власністю в Україні вимагає комплексного застосування нових технологій, реформування правової бази, а також впровадження нових управлінських практик, які разом сприятимуть зміцненню правового поля і створенню сприятливого інвестиційного клімату в Україні.

Розглянемо детальніше виклики та перешкоди, з якими може зіткнутися Україна при впровадженні інноваційного підходу.

Інноваційні рішення, які були розроблені та успішно застосовані в інших країнах, не завжди можуть бути безпосередньо застосовані в Україні через відмінності в законодавчих та регуляторних рамках. Наприклад, що працює в Сінгапурі або Німеччині, може виявитися непридатним в українських реаліях через відсутність необхідної правової бази або через різницю в застосуванні та інтерпретації законів. Тому критично важливо провести детальний аналіз наявного законодавства та визначити потребу в його зміні або доповненні для можливості застосування нових інноваційних рішень.

Також, економічні умови в Україні, які включають рівень доходів населення, доступ до технологій, рівень підприємницької активності та інвестиційний клімат, також відіграють важливу роль в процесі адаптації інновацій. Необхідно розробити інноваційні рішення, які не тільки

технологічно прогресивні, але й економічно доцільні, здатні принести реальну вигоду українським компаніям та підприємцям.

Щодо технологічної інфраструктури, яка є критично важливою для успішної імплементації інноваційних технологій, таких як штучний інтелект і блокчейн. Часто інфраструктура в Україні може бути недостатньою або застарілою, що ускладнює впровадження та широке використання цих технологій. Наприклад, вимоги до великої обчислювальної потужності для обробки даних або необхідність високошвидкісного інтернету можуть бути недосяжними в деяких регіонах країни.

Також існує великий ризик опору з боку традиційних інституцій та осіб, які можуть втрачати з технологічними змінами. Сприйняття нововведень може бути низьким серед державних службовців, які звикли до стандартних процедур. Крім того, вимога до перекваліфікації або навчання може зустрічати опір через брак ресурсів або мотивації для освітніх ініціатив.

Усе це вимагає не лише технічних рішень, а й комплексного підходу, що включає реформування управлінських практик, освіти та навчання для державних службовців, а також розвиток правової бази, яка зможе адекватно реагувати на виклики цифрової ери. З цією метою важливо також включати громадськість та приватний сектор у процес формування політики, щоб забезпечити врахування інтересів усіх зацікавлених сторін.

При цьому, важливо відзначити, що в Україні Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р Стратегію розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року. Вона має за мету створення сприятливих умов для інновацій, збільшення впровадження нововведень та підвищення економічної вигоди від них. Вона також передбачає привертання інвестицій у сферу інновацій та зменшення ризиків корупції при використанні державних коштів на ці цілі [35].

Так, інноваційний підхід стає важливим інструментом для оптимізації та покращення механізму державного управління інтелектуальною власністю. Шляхом впровадження нововведень у систему управління інтелектуальною

власністю можна досягти більшої ефективності, захистити права власників, стимулювати інноваційну діяльність та сприяти розвитку економіки країни. Цей підхід дозволяє забезпечити адаптивність та реагування на зміни в інтелектуальній сфері, що є ключовим для успішного функціонування сучасних держав. Таким чином, інноваційний підхід в управлінні інтелектуальною власністю виступає як важливий катализатор розвитку та досягнення стратегічних цілей країни.

Перспективи подальших досліджень визначаються вивченням можливих шляхів впливу впровадження інновацій та стимулювання інноваційної діяльності на розвиток виробничих відносин, підвищення рівня конкурентоспроможності та забезпечення загального економічного розвитку. Це означає не лише розгляд впливу інновацій на ефективність управління інтелектуальною власністю, а й вивчення їхньої ролі в стимулюванні економічного зростання, сприянні конкурентоспроможності підприємств та зміцненні позицій країни на міжнародному ринку.

Таким чином, можна прийти до висновку, що як на рівні планування, так і на практичному рівні, враховуючи роботу і результати діяльності УКРНОІВІ, в Україні відбуваються зміни та удосконалюється механізм державного управління інтелектуальною власністю.

3.2 Практичні рекомендації щодо удосконалення механізму державного управління інтелектуальною власністю в Україні на засадах інноваційного підходу

Управління інтелектуальною власністю вимагає не лише законодавчого регулювання, але й застосування інноваційних технологій і методів для ефективної інтеграції в глобальні процеси комерціалізації та захисту ІВ. Розглядаючи досвід розвинутих країн, таких як Сінгапур, Німеччина та Канада, можна зазначити, що впровадження передових інноваційних практик відіграє вирішальну роль у зміцненні національних систем інтелектуальної власності.

В Україні потреба в удосконаленні системи управління інтелектуальною власністю є особливо актуальною у контексті інтеграції до європейських та світових економічних процесів. Це включає не лише реформування законодавчої бази, а й імплементацію інноваційних технологічних рішень для оптимізації процесів реєстрації, контролю та захисту прав на інтелектуальну власність. Практичне застосування передового досвіду іноземних країн дозволить не тільки підвищити ефективність української системи ІВ, але й забезпечити кращий захист прав інтелектуальної власності на міжнародній арені.

У цьому підрозділі будуть розглянуті ключові інноваційні рішення та рекомендації щодо їх впровадження в Україні, які можуть допомогти удосконалити механізм державного управління інтелектуальною власністю, зробивши його більш прозорим, доступним та ефективним.

Цифровізація процесів подання та обробки заявок на реєстрацію інтелектуальної власності є ключовим елементом модернізації системи управління ІВ, який може забезпечити значні вигоди для України, враховуючи досвід Канади, Німеччини та Сінгапуру. Впровадження інтегрованих цифрових платформ дозволяє значно прискорити обробку заявок, покращити точність введення даних та спростити доступ до інформації для користувачів системи. Такі платформи можуть включати інструменти для електронного подання заявок, автоматизовані системи перевірки та інструменти для управління портфелями інтелектуальної власності.

На досвіді Канади, де було впроваджено систему для зручного електронного подання та автоматизованого перегляду заявок, Україна могла б використати подібні технологічні рішення для зменшення паперової бюрократії та часу обробки заявок. В Німеччині впровадження доступу до детальних онлайн баз даних дозволило забезпечити прозорість та доступність інформації для всіх учасників ринку. Використання цих баз даних може також сприяти розвитку досліджень у сфері інтелектуальної власності в Україні, забезпечуючи

науковцям, компаніям та приватним особам доступ до необхідних даних для аналізу та планування своєї діяльності.

Сінгапур, з іншого боку, зосередив увагу на створенні дружніх до користувача інтерфейсів та забезпеченні високого рівня підтримки користувачів через цифрові канали, такі як чат-боти та онлайн консультації. В Україні такий підхід міг би не тільки поліпшити загальне задоволення користувачів системою ІВ, але й зменшити навантаження на співробітників відомств, відповідальних за обробку заявок. Ці інновації дозволять Україні досягти нового рівня в управлінні інтелектуальною власністю, що, в свою чергу, підвищить її інвестиційну привабливість та інтеграцію в міжнародні ринки.

Розвиток та модернізація інформаційних ресурсів в Україні може бути значно покращено за допомогою інтеграції інноваційних практик, які вже успішно застосовані у Німеччині.

Основою для цього може слугувати створення всеосяжної та легкодоступної бази даних, яка б забезпечувала широкий доступ до інформації про всі види інтелектуальної власності, зокрема торговельні марки, патенти, корисні моделі, і так далі. Така база даних могла б включати деталізовану інформацію про стан заявок, історію змін, правовий статус інтелектуальної власності, а також дозволяти проводити глибокий аналіз ринку та потенційних порушень.

Залучення сучасних технологічних рішень, таких як штучний інтелект для аналізу великих даних, може значно підвищити ефективність пошуку та аналізу інформації, сприяючи кращому захисту та управлінню інтелектуальною власністю на всіх рівнях. Також, розширення інформаційних ресурсів передбачає створення платформ для спілкування та обміну досвідом між правовласниками, експертами та державними органами, що дозволить формувати спільноту фахівців з питань інтелектуальної власності та сприятиме культурі інновацій та захисту прав в Україні.

Спираючись на успішний досвід Сінгапуру, важливим кроком у цьому напрямку може стати розробка та впровадження спеціалізованих фінансових інструментів та програм, які б сприяли розробці новітніх технологій і комерціалізації інновацій. Це включає забезпечення грантів, податкових пільг та інших стимулів для підприємств і дослідницьких установ, які займаються розробкою і впровадженням рішень в області інтелектуальної власності.

Такий підхід сприятиме залученню приватного сектору до інноваційної діяльності та створить сприятливі умови для розвитку інноваційного підприємництва. Крім того, впровадження спеціалізованих фінансових інструментів може стимулювати залучення інвестицій у перспективні проекти в сфері інтелектуальної власності.

Крім того, для активізації інноваційної діяльності, Україна може сприяти створенню інноваційних стартапів та науково-дослідницьких центрів, зосереджених на розробці та впровадженні передових технологічних рішень у сфері управління інтелектуальною власністю. Це не тільки підвищить рівень технологічного розвитку країни, але й допоможе формувати нові висококваліфіковані робочі місця, сприятиме зростанню експортного потенціалу інноваційних послуг та зміцнить інтелектуальні ресурси держави.

З огляду на ці ініціативи, важливо також розробити чіткі критерії оцінки ефективності впроваджених інновацій та технологічних рішень. Це включає моніторинг досягнень і корекцію програм залежно від отриманих результатів.

Запровадження електронного судочинства для вирішення спорів, пов'язаних з інтелектуальною власністю, може стати ключовим кроком у модернізації юридичної системи України. Такий підхід дозволяє значно оптимізувати процес розгляду справ, зробити його більш прозорим, доступним та ефективним. Основні аспекти запровадження електронного судочинства включають:

- Впровадження системи, яка дозволяє сторонам подавати всі необхідні документи через спеціалізований онлайн-інтерфейс. Це включає заяви, відповіді, докази, а також інші судові матеріали. Такий підхід усуває

необхідність фізичної присутності для подачі документів і зменшує бюрократичні затримки.

- Організація судових слухань через відеоконференції дозволяє сторонам та свідкам брати участь у процесі, не виходячи з дому чи офісу. Це особливо актуально для міжнародних справ, де сторони знаходяться в різних юрисдикціях. Відеоконференції можуть сприяти зменшенню витрат на подорожі та час, витрачений на судові процеси.

- Забезпечення сторонам та їх представникам доступу до електронних копій судових документів і матеріалів справи. Це забезпечує більшу прозорість процесу та можливість оперативно отримувати і аналізувати інформацію.

- Використання алгоритмів для автоматичного оброблення деяких типів рішень, наприклад, у стандартних справах з чітко визначеними критеріями рішення. Хоча це може стосуватися лише обмеженої категорії справ, такий підхід може значно збільшити ефективність судової системи.

- Інтеграція з іншими державними базами даних дозволить судам легко отримувати доступ до необхідних реєстрів та інформаційних систем, спростить процес перевірки документів та відомостей, пов'язаних зі спорами ІВ.

Варто відзначити, що частково станом на дату підготовки даної роботи така система вже діє в Україні, проте має ряд недоліків порівняно із зазначеними вище пропозиціями.

Створення інтегрованої системи моніторингу порушень інтелектуальної власності в Україні може стати ключовим елементом у підвищенні ефективності захисту прав інтелектуальної власності. Така система передбачала б збір і аналіз даних про потенційні порушення інтелектуальної власності, що включає патенти, авторські права, торгові марки та інші форми ІВ. Основною метою було б запобігання порушенням шляхом раннього виявлення та вжиття заходів.

Однією з основних складових такої системи є використання штучного інтелекту та алгоритмів машинного навчання для сканування великих обсягів даних, включаючи інтернет-ресурси, бази даних та ринкову інформацію, на

предмет виявлення збігів або суперечностей, які можуть свідчити про порушення. Це може включати аналіз продажів на онлайн-платформах, моніторинг соціальних мереж та веб-сайтів, що рекламують або продають потенційно піратські або контрафактні товари.

Додатково, система могла б забезпечити інтеграцію з міжнародними базами даних і реєстрами для обміну інформацією про порушення ІВ, що дозволить не тільки реагувати на внутрішні виклики, але й співпрацювати з міжнародними організаціями для боротьби з глобальними порушеннями. Таке співробітництво може підвищити ефективність заходів протидії порушенням і допоможе формувати міжнародну правову базу для захисту інтелектуальної власності.

Імплементація такої системи в Україні вимагатиме значних інвестицій у технології та розвиток кадрового потенціалу, а також розробку нормативно-правових актів, які регулюють збір та обробку даних. Заходи забезпечення приватності та захисту даних також повинні стати невід'ємною частиною проекту, забезпечуючи баланс між потребою в захисті ІВ та правами осіб.

Залучення громадськості та стейкхолдерів до процесу формування політики у сфері інтелектуальної власності є важливим аспектом для створення ефективної, прозорої та збалансованої системи управління ІВ. Такий підхід сприяє більшій відповідальності та включенню різних груп інтересів у процес прийняття рішень, що в кінцевому результаті підвищує легітимність і прийнятність політики.

Одним із способів залучення є створення публічних платформ для дискусій та обговорень, де представники бізнесу, наукової спільноти, правовласники, представники громадськості та інші зацікавлені сторони можуть висловлювати свої думки та пропозиції стосовно проектів законів або змін у сфері інтелектуальної власності. Це може відбуватися у форматі публічних слухань, круглих столів або через онлайн-форуми.

Для підтримки тривалої взаємодії та залучення громадськості можна створити спеціалізовані консультативні ради або комітети, що складаються з представників різних груп стейкхолдерів. Такі органи можуть регулярно зустрічатися для обговорення поточних питань, моніторингу впровадження політики і розробки рекомендацій щодо її удосконалення. Важливо також забезпечити цим радам доступ до необхідної інформації та ресурсів, що дозволить їм ефективно виконувати свої функції.

Крім того, проведення регулярних освітніх кампаній та інформаційних заходів допоможе підвищити рівень обізнаності громадськості щодо важливості інтелектуальної власності та її захисту. Це включає в себе не тільки популяризацію знань про існуючі права та обов'язки, але й виховання поваги до інтелектуальної власності як до критичного активу в сучасному інноваційному світі.

Підвищення обізнаності та розробка освітніх програм є критично важливими для формування стійкої системи управління інтелектуальною власністю в Україні. Освітні ініціативи можуть спрямовуватись на широкі верстви населення – від школярів до підприємців та науковців, а також чиновників, які працюють у цій сфері. Це допоможе збільшити рівень розуміння важливості захисту інтелектуальної власності та її впливу на економіку країни.

Освітні програми можуть включати розробку курсів та тренінгів, які б роз'яснювали основні аспекти інтелектуальної власності, такі як права автора, патенти, торгові марки, корисні моделі, і як ці права можуть бути захищені та комерціалізовані. Освітня робота може бути організована через університети, технічні школи та через онлайн-платформи, які забезпечують доступ до навчальних ресурсів незалежно від місцезнаходження осіб.

Також важливо регулярно проводити інформаційні кампанії у медіа та соціальних мережах, які підвищують обізнаність про актуальні питання інтелектуальної власності, нові законодавчі зміни, судові рішення та важливі кейси з порушення прав. Такі кампанії можуть включати відеоролики, статті,

вебінари та інтерактивні заходи, які стимулюють інтерес та залучення громадськості. Значна увага повинна приділятися також роботі з молоддю для формування поваги до інтелектуальної власності з раннього віку, що може забезпечити довгостроковий позитивний ефект у цій сфері.

Ефективна оціночна система відіграє ключову роль у визначенні успішності реформ в області управління інтелектуальною власністю та їх довгострокового впливу на інноваційний розвиток країни. Для України, яка прагне впровадити інноваційні підходи до управління ІВ, створення такої системи має включати кілька ключових аспектів.

Перш за все, необхідно визначити чіткі та вимірні індикатори успішності для кожної з реформ. Ці індикатори мають охоплювати не лише кількісні, але й якісні аспекти, такі як збільшення кількості реєстрацій інтелектуальної власності, скорочення часу обробки заявок, покращення рівня задоволеності користувачів системою, а також зменшення кількості порушень прав ІВ.

Далі, слід створити механізми для збору, обробки та аналізу даних, які надаються цими індикаторами. Це може бути забезпечено через розробку і впровадження спеціалізованого програмного забезпечення, яке здатне інтегруватися з існуючими інформаційними системами та базами даних, використовувати алгоритми машинного навчання для глибокого аналізу тенденцій і виявлення можливих проблем.

Зазначимо, що важливим є створення процедур регулярного перегляду та оцінки ефективності реформ. Це має включати не тільки аналіз зібраних даних, але й проведення регулярних оціночних зустрічей із зацікавленими сторонами, публікацію звітів про результати і вживання корективних дій на основі здобутих висновків. Такий підхід забезпечить не тільки підтримку високого рівня прозорості в роботі системи, але й дозволить гнучко адаптуватися до змінюваних умов і викликів.

Розробка ефективної стратегії комунікації є ключовим елементом у впровадженні інноваційних рішень в систему управління інтелектуальною власністю в Україні. Така стратегія повинна бути всеосяжною та враховувати

потреби різних груп стейкхолдерів, включаючи урядові структури, приватний сектор, наукові кола, а також широку громадськість.

Перш за все, стратегія має передбачати чітке формулювання основних повідомлень, які повинні бути донесені до всіх заінтересованих сторін. Ці повідомлення мають висвітлювати переваги впровадження інноваційних підходів до управління ІВ, роз'яснювати як ці зміни можуть вплинути на кожную з груп стейкхолдерів, та обговорювати можливі виклики та шляхи їх подолання.

Далі, стратегія повинна включати використання різноманітних каналів комунікації для ефективного досягнення цільових аудиторій. Традиційні медіа, такі як телебачення, радіо та друковані видання, можуть бути використані для досягнення більш широкої публіки. Соціальні медіа, вебсайти та електронні бюлетені можуть забезпечити більш цілеспрямоване та інтерактивне залучення, зокрема серед молоді та професіоналів. Важливо також використовувати зустрічі, семінари та конференції для безпосереднього спілкування та обговорення з ключовими стейкхолдерами.

Залучення і зворотний зв'язок від зацікавлених сторін мають бути вбудовані в процес комунікації. Можна організувати публічні консультації та опитування для збору відгуків та пропозицій, які можуть допомогти удосконалити подальші дії та підходи. Такий зворотний зв'язок не тільки підвищує довіру та підтримку з боку громадськості, але й дозволяє коригувати стратегію залежно від поточних потреб та умов.

Отже, важливим аспектом стратегії є постійний моніторинг та аналіз ефективності комунікаційних заходів. Це включає визначення ключових показників ефективності, збір даних про досягнення цих показників та регулярний аналіз отриманих результатів. Це дозволить своєчасно вносити необхідні корективи в стратегію, забезпечувати її актуальність та відповідність поставленим завданням, що зрештою призведе до підвищення ефективності управління інтелектуальною власністю на національному рівні.

Висновки до розділу 3. У третьому розділі, присвяченому шляхам удосконалення механізму управління інтелектуальною власністю в Україні,

було детально розглянуто можливості впровадження інноваційного підходу у цей процес. Наукове обґрунтування інноваційних методів показало, що такий підхід може значно збільшити ефективність, прозорість та доступність управління ІВ, забезпечити його відповідність сучасним вимогам та викликам глобалізованого світу.

На основі аналізу міжнародного досвіду та специфіки українського контексту було розроблено практичні рекомендації, що включають заходи з цифровізації процесів подання та обробки заявок, розширення інформаційних ресурсів, підтримку інновацій та впровадження ефективних комунікаційних стратегій. Зокрема, підкреслено важливість інтеграції сучасних технологій, таких як штучний інтелект і машинне навчання, для оптимізації моніторингу порушень інтелектуальних прав та покращення системи вирішення спорів через електронні судові платформи.

Також наголошено на значущості залучення громадськості та всіх зацікавлених сторін у процес формування та вдосконалення політик в галузі ІВ. Це передбачає створення прозорих механізмів участі громадян у обговоренні та прийнятті рішень, що дозволяє не лише підвищити довіру до системи управління ІВ, але й забезпечити більшу відповідність законодавчих ініціатив реальним потребам суспільства.

Варто підкреслити, що впровадження інноваційних підходів в управління інтелектуальною власністю в Україні вимагає комплексного підходу, зокрема реформування нормативно-правової бази, модернізацію технологічної інфраструктури та розвиток інституціональних здібностей. Значна увага має бути приділена також освіті та підвищенню обізнаності всіх учасників ринку ІВ. Тільки комплексний та системний підхід дозволить створити ефективну, сучасну та відкриту систему управління інтелектуальною власністю, що відповідатиме міжнародним стандартам та вимогам.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження можна констатувати наступне:

1. Обґрунтовано наукові підходи до процесу державного управління інтелектуальною власністю. Дослідження державного управління інтелектуальною власністю як об'єкта наукових досліджень дозволило виявити його основні аспекти та складові. Зокрема, було визначено, що основу цієї системи становлять правове регулювання, інституційна структура, процедури та практики, а також міжнародні зв'язки. Аналіз робіт вчених, таких як Д. Фідж, В. Нестерович, В. Ємельянов, А. Лозовська та А. Хрідочкін, підтвердив важливість державної політики у сфері інтелектуальної власності для підвищення її рівня розвитку та ефективного функціонування. Проте існують проблеми, такі як неузгодженість законодавства, технологічне запізнення та брак довгострокової стратегії, які потребують уваги та подальшого вдосконалення. Такий аналіз дозволяє розглянути державне управління інтелектуальною власністю як складний та багатогранний об'єкт для подальших наукових досліджень та вдосконалення.

2. Визначено сутність феномену «механізм державного управління інтелектуальною власністю» та виявлено рівень його розробленості у сучасному науковому дискурсі. Зокрема, було визначено феноменологію механізму державного управління інтелектуальною власністю та встановлено, що вона виявляється в його складній та багатогранній природі. Основу цього механізму складають нормативно-правові акти, які регулюють правові відносини у сфері інтелектуальної власності. Крім того, важливою складовою є конституційне закріплення прав громадян на власність, включаючи інтелектуальну, що створює основу для захисту їхніх інтересів. Механізм управління інтелектуальною власністю охоплює такі аспекти, як оптимізація структури адміністративного управління, створення консультативних органів, а також нормативно-правове регулювання. Українська система управління інтелектуальною власністю перебуває на етапі реформування та вдосконалення.

Важливими напрямками є оптимізація структури управління, удосконалення правового регулювання, а також забезпечення координації дій між органами влади. Таким чином, феноменологія механізму державного управління інтелектуальною власністю охоплює його структуру, функції та особливості функціонування, що визначаються взаємодією правових, організаційних та інших складових.

3. Охарактеризовано рівень результативності механізму державного управління інтелектуальною власністю в Україні. Оцінка результативності механізму державного управління інтелектуальною власністю в Україні дозволила виявити як позитивні, так і негативні аспекти його роботи. Інтелектуальна власність є важливою складовою української економіки та культурного життя, оскільки сприяє розвитку технологій і створенню конкурентоспроможних компаній на міжнародному ринку. Захист інтелектуальної власності є ключовим для приваблення інвестицій, формування позитивного культурного іміджу та розвитку економіки. Україна активно працює над гармонізацією свого законодавства з європейськими стандартами, співпрацює з міжнародними організаціями та ратифікує міжнародні угоди в галузі інтелектуальної власності. Однак існують недоліки, такі як недостатня ефективність діяльності інституцій, недостатня свідомість та захист прав власників і незабезпечення ефективного контролю та виконання законодавства. Таким чином, механізм управління інтелектуальною власністю потребує подальшого вдосконалення для забезпечення ефективного захисту прав та стимулювання інноваційної діяльності в Україні.

4. Досліджено зарубіжний досвід управління інтелектуальною власністю та окреслено можливості імплементації передових практик в Україні. Проведене дослідження зарубіжних практик управління інтелектуальною власністю дозволило визначити, що міжнародний досвід управління інтелектуальною власністю вказує на широкий спектр заходів, що спрямовані на стимулювання інноваційної діяльності та захист прав власників інтелектуальних продуктів. Розвинені країни, такі як Канада, Німеччина та

Сінгапур, використовують різноманітні інструменти, такі як створення патентних та венчурних компаній, розвиток наукових кластерів та систем технологічних парків, а також збільшення державної фінансової підтримки науково-дослідної діяльності. Ці практики відображають комплексний підхід до стимулювання інновацій та підтримки інтелектуальної власності. Однак, було визначено розбіжності між національним законодавством та міжнародними стандартами, які потребують уваги. Наприклад, деякі країни мають відмінні строки захисту авторських прав, що може призводити до правових колізій у міжнародних відносинах. Також, проблема захисту інтелектуальної власності в мережі Інтернет стає все більш актуальною, і потребує уніфікованих підходів на міжнародному рівні. Так, міжнародний досвід може бути корисним для України в контексті удосконалення системи управління інтелектуальною власністю. Наприклад, використання інструментів, які сприяють підвищенню активності науково-дослідних інститутів та стимулюванню приватного інвестування в інноваційні проекти, може сприяти розвитку інноваційного потенціалу України. Важливо також уважно вивчити позитивні та негативні аспекти іноземного досвіду та адаптувати його до внутрішніх умов та потреб країни.

5. Науково обґрунтовано інноваційний підхід як інструмент удосконалення механізму управління інтелектуальною власністю. У дослідженні підкреслено, що впровадження інноваційних технологій та методологій сприяє не тільки оптимізації процесів реєстрації та захисту прав, але й забезпечує більшу гнучкість та адаптивність системи управління до змінюваних умов глобального ринку. Інновації дозволяють збільшити швидкість обробки заявок, підвищити якість перевірки інформації та покращити взаємодію з правовласниками, що, у свою чергу, стимулює інвестиції в нові технології та розробки. Впровадження електронних систем і автоматизованих рішень в процеси управління інтелектуальною власністю значно покращує прозорість діяльності урядових структур, сприяючи зниженню корупційних ризиків і підвищенню довіри громадян до механізмів

державного управління. Таким чином, інноваційний підхід є ключем до створення ефективної та сучасної системи, яка відповідає міжнародним стандартам і сприяє економічному розвитку країни.

б. Розроблено практичні рекомендації щодо удосконалення механізму державного управління інтелектуальною власністю в Україні на засадах інноваційного підходу, які включають заходи з цифровізації процесів, що забезпечують більшу ефективність управління, підвищують доступність послуг для користувачів і скорочують час обробки заявок. Важливим елементом є також впровадження передових методів моніторингу та аналізу даних, які сприяють оперативному виявленню і реагуванню на порушення прав інтелектуальної власності. Підкреслюється необхідність залучення громадськості та професійних спільнот до процесу реформування через відкриті консультації та обговорення, що забезпечує прозорість змін і підвищує загальну довіру до системи. Також наголошується на ролі освітніх програм, спрямованих на підвищення рівня обізнаності громадян про значення інтелектуальної власності та механізми її захисту. Впровадження цих інновацій дозволить створити більш гнучку, адаптивну та ефективну систему управління інтелектуальною власністю, яка буде здатна відповідати сучасним вимогам та викликам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Банчук-Петросова О.В. Міжнародне співробітництво щодо правової охорони інтелектуальної власності: на прикладі України та ЄС. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 11. 365–368.
2. Беззуб І. Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності: оцінки експертів. 2014. С. 11.
3. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів : Конвенція Всесвіт. орг. інтелект. власності від 24.07.1971 р. : станом на 31 трав. 1995 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text (дата звернення: 30.03.2024).
4. Борзенко В. І., Паливода А. Ю. Управління інтелектуальною власністю. 2017. С. 149.
5. Братусь Г. А. Стратегічні напрями розвитку сфери інтелектуальної власності в системі науково-технічного забезпечення України. *Економічні горизонти*. 2018. № 4. С. 205–213.
6. Демченко В. О. Проблемні аспекти систематизації джерел адміністративного права в Україні. *Інтернаука*. 2018. № 7 (1). С. 98–101.
7. Довженко В.А. Марченко Є. Л. Удосконалення державної системи управління інтелектуальною власністю як основи формування інноваційної моделі розвитку України. 2021. 139–151.
8. Дудчик О. Ю. Становлення ринку інтелектуальної власності в Україні. *Економіка, Фінанси, Право*. № 3. С. 24–27.
9. Ємельянов В.М., Слободянюк Д. С. Проблеми становлення державного управління інтелектуальною власністю в Україні. *Державне управління та регіональний розвиток*. 2018. 322–344.
10. Звіт про виконання угоди про асоціацію між Україною та європейським союзом за 2023 рік. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/zvit-pro-vykonannia-ua-za-2023-UA_2.pdf (дата звернення: 26.03.2024).

11. Золотар А. Використання глобалізаційного досвіду світових країн-лідерів у сфері охорони інтелектуальної власності країн-лідерів у сфері захисту інтелектуальної власності в Україні. *Політологія. Соціологія. Право*. 2023. № 1. 197–204.
12. Кабацій В. М. Інтелектуальна власність в умовах глобалізації економіки. *Сучасні напрями розвитку економіки, підприємництва, технологій та їх правового забезпечення*. 2022. С. 58–60.
13. Клімушин П.С. Особливості управління інтелектуальною власністю в умовах розвитку інформаційного суспільства. 2013. 1–11
14. Князь С. Управління інтелектуальною власністю в середовищі торговельних мереж. 2023. С. 99–106.
15. Кройтор В.А., Садикова Я.М. Збалансованість інтересів як принцип сучасного правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. 100–102.
16. Кульчицький В. В. Глобалізація та інтелектуальна власність. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 8. С. 296–299.
17. Лозовська А.С. Історія розвитку права інтелектуальної власності в Україні. 2021. 365–368.
18. Любенюк Н.О. Інтелектуальна власність та її роль у сучасних умовах господарювання. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 9. С. 33–38.
19. Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на 2020–2025 роки: проект /НОІВ, кол.експертів; д.ю.н. Орлюк О.П., керівник експертної групи. URL: https://drive.google.com/file/d/1oqjabxZiTempwJjaZsO1NoLt7fvP_qxj/view (дата звернення: 23.03.2024).
20. Нерсесов В.Р. Шляхи удосконалення механізму державного управління об'єктами інтелектуальної власності. *Державне управління*. № 29. 2018. С. 118–122.
21. Нестерович В. Ф. Конституційно-правові види громадської експертизи в Україні. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного*

управління. 2018. № 2 (2), груд. С. 67–76.

22. Орлов В.В. Формування концепції державного управління інтелектуальною власністю в Україні. 2013. С. 1–5.

23. Панкова Л. Регіональні особливості комерціалізації проектів інтелектуального підприємництва. *Економіка і організація управління*. 2019. № 3. С. 70–81.

24. Пижова Л.Б. Визначення механізмів управління інтелектуальною власністю на підприємстві. *Технічний прогрес та ефективність виробництва*. 2010. С. 133–138.

25. Подковенко Т. О., Стешин Б. В. Роль інтелектуальної власності в розвитку держави. 2020. С. 160–162.

26. Позняков С., Маньгора Т. Світові стандарти у сфері інтелектуальної власності: міжнародні договори та угоди. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2024. № 3(21). С. 748–760.

27. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 р. № 2811-IX : станом на 15 квіт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 20.03.2024).

28. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впорядкування надання та використання відпусток, а також інших питань : Закон України від 22.11.2023 р. № 3494-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3494-20#Text> (дата звернення: 26.03.2024).

29. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 07.06.1996 р. № 236/96-ВР : станом на 16 жовт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-вр#Text> (дата звернення: 17.03.2024).

30. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15.12.1993 р. № 3687-XII : станом на 31 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text> (дата звернення: 16.03.2024).

31. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15.12.1993 р. № 3689-XII : станом на 31 груд. 2023 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text>(дата звернення: 20.03.2024).

32. Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів : Закон України від 05.11.1997 р. № 621/97-ВР : станом на 31 груд. 2023 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/621/97-вр#Text> (дата звернення: 18.03.2024).

33. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15.12.1993 р. № 3688-XII : станом на 31 груд. 2023 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text>(дата звернення: 20.03.2024).

34. Про правову охорону географічних зазначень : Закон України від 16.06.1999 р. № 752-XIV : станом на 31 груд. 2023 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14#Text> (дата звернення: 20.03.2024).

35. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 10.07.2019 р. № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-р#Text> (дата звернення: 26.04.2024).

36. Про УКРНОІВІ. Укрпатент. URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/UKRNOIVI-about> (дата звернення: 26.04.2024).

37. Ромашко А. С., Верба І.І., Пригода В.В. Міжнародні договори та угоди у сфері інтелектуальної власності. 2015. 61 с.

38. Семенова В. Г. Дослідження сутності інтелектуальної власності в сучасних економічних умовах. *Технологічний аудит і резерви виробництва*. 2015. № 6(5). С. 74–77.

39. Семенова В. Г. Зарубіжний досвід формування інтелектуальної власності. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2015. № 3. С. 17–21.

40. Сусліков Л.М., Студеняк І.П. Створення об'єктів інтелектуальної власності. *Говерла*. 2020. 407 с.

41. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Угода Україна від 27.06.2014 р. : станом на 30 листоп. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 25.03.2024).

42. Устименко В. Угода про асоціацію з ЄС: можливості та ризики. *Дзеркало тижня*. 2017. С. 1–6.

43. Фесенко Н. С. Закордонний досвід упровадження принципу політичного нейтралітету в державній службі. 2016. С. 1–5.

44. Хрідочкін А.В. Актуальні проблеми стратегії модернізації нормативної бази публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності в Україні. 2021. С. 143–150.

45. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV : станом на 8 берез. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 28.03.2024).

46. Шикова Л. В. Теоретичні аспекти управління інтелектуальною власністю на підприємстві. 2014. № 2. С. 98–104.

47. Шкільний О. О. Розвиток інноваційних процесів в контексті управління інтелектуальною власністю. *Економічна наука*. 2021. № 1. С. 12–15.

48. Що змінилося в регулюванні права інтелектуальної власності під час війни. *ЮРЛІГА*. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/223120_shcho-zmnilosya-v-regulyuvann-prava-ntelektualno-vlasnost-pd-chas-vyni (дата звернення: 30.03.2024).

49. Ярмош В. В. Удосконалення системи управління інтелектуальною власністю. 2010. № 1. С. 1–6.

50. Congress U. S. US patent code: latest edition. *Independently Published*. 2022. 270 p.

51. DPMA-Verordnung : of 01.04.2004 : as of 10 August 2021. URL:

https://www.gesetze-im-internet.de/dpmapv_2004/BJNR051400004.html (date of access: 03.03.2024).

52. Feige D. Fundamentals of innovation policy for growth and development. *Innovation policy*. 2014. P. 5–26.

53. JPO's initiatives on work-sharing. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/scp/en/scp_27/scp_27_h_cooperation_japan.pdf (дата звернення: 15.03.2024).

54. Tuckerman L. et al. Sustainable innovation policy: Examining the discourse of UK innovation policy. *Environmental science & policy*. 2023. Vol. 145. P. 286–297.

55. Innovation at the German IP Office: spotlight on cutting-edge tools and services. URL: <https://www.worldtrademarkreview.com/data/ip-office-tools-and-services/ip-office-tools-and-services/article/innovation-the-german-patent-and-trademark-office-spotlight-non-core-tools-and-services> (дата звернення: 15.03.2024).

56. Innovation at the Singapore IP Office: spotlight on non-core tools and services. URL: <https://www.worldtrademarkreview.com/data/ip-office-tools-and-services/ip-office-tools-and-services/article/innovation-the-singapore-ip-office-spotlight-non-core-tools-and-services>, (дата звернення: 15.03.2024).

57. Innovation at the Canadian IP Office: spotlight on cutting-edge tools and services. URL: <https://www.worldtrademarkreview.com/data/ip-office-tools-and-services/ip-office-tools-and-services/article/innovation-the-canadian-intellectual-property-office-spotlight-cutting-edge-tools-and-services>, (дата звернення: 15.03.2024).

58. Schumpeter J. A. The fundamental phenomenon of economic development. *The theory of economic development*. 2021. P. 49-84.

59. Schumpeter J. A. *Theory of Economic Development*. Taylor & Francis Group, 2021. 254 p.